

II. Friedrich'in İtalya Siyaseti: Lombard Komünleri Mücadelesi

Politics of Italy during the Reign of Frederick II: The Struggle of the Lombard Communes

Ergun Üstün^{*}

* Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli
Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Konya, Türkiye.
ORCID No: 0000-0001-6632-1075

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Ergun Üstün
E-posta/E-mail: eustun28@hotmail.com

Başvuru/Submitted: 23.02.2023
Revizyon Talebi/Revision Requested:
10.03.2023
Son Revizyon/Last Revision Received:
05.04.2023
Kabul/Accepted: 07.04.2023
Yayımlanma/Publication: 19.04.2023

Atıf/Citation: Üstün, Ergun,
"II. Friedrich'in İtalya Siyaseti:
Lombard Komünleri Mücadelesi",
*Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve
Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 29, (2023),
37-62.

ÖZ

Sicilya Kralı II. Friedrich tıpkı Germen ataları gibi İtalya ile Almanya topraklarını birleştirerek tek bir yönetim altında tutmayı hedefliyordu. Fakat onun bu gayesi Kuzey İtalya'da önemli bir güç olarak ortaya çıkan Lombard komünlerinin güçlü direnciyle karşı karşıya kaldı. Bununla birlikte Kutsal Roma İmparatorluğu'na karşı siyasi otorite çekişmesi halinde olan Papalık için İtalya topraklarındaki en büyük müttefiki olan Lombard komünlerinin varlığı elzemdi. Bu yüzden imparatorluk bu mücadelede yalnızca Lombard komünlerini değil aynı zamanda Papalığı karşısında rakip olarak bulacaktı. Bu çalışmada II. Friedrich'in Lombard komünleriyle olan mücadelesi ve bu çekişmenin İtalya'daki yansımaları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İtalya, Sicilya, II. Friedrich, Lombard Komünleri, Papalık

ABSTRACT

King of Sicily Frederick II, like his Germanic ancestors, aimed to unite the lands of Italy and Germany under a single rule. But his aim was met with strong resistance from the Lombard communes, which emerged as a major power in northern Italy. However, the existence of the Lombard communes, which was its biggest ally in the Italian lands, was essential for the Papacy. It was in a conflict for political authority against the Holy Roman Empire. The empire would therefore find in this struggle not only the Lombard communes but also the Papacy as rivals. In this study, the struggle of Frederick II with the Lombard communes and the reflections of this conflict in Italy are discussed.

Keywords: Italy, Sicily, Friedrich II, Lombard Communes, Papacy

Giriş

Lombardlar, Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde bir yerleşim gerçekleştiren Germen kabilelerinin sonuncusudur. Onlara ilk başta “Winnili” denilmekle birlikte daha sonra bıçak değmemiş uzun sakallarından dolayı “Langobard” kelimesinden türeyen isim ile anılmaya başlandılar. Lombard diline göre “lang” uzun, “bard” kelimesi ise sakal demektir.¹ Tacitus, Lombardlar için nüfusunun az olmasıyla ün salmış bir kavim olduklarını söyler. Bununla birlikte onların çevresindeki kalabalık ve güçlü kavimlere karşı boyun eğerek değil, savaşarak kendilerini koruduklarını belirtir.²

İtalya'ya kuzeyden girdiklerinde saldırılarının ilk hedefi Po Nehri'nin suladığı verimli ova oldu. Bu bölgede hükümetlerinin merkezini kuran Lombardlar ele geçirdikleri topraklara yoğun bir şekilde yerleştiler ve buraya günümüze kadar gelen ismi bırakmayı başardılar. Böylelikle ilk anlamıyla Lombardiya; Doğu Roma İmparatorluğu'na (Bizans) bağlı kalan kısımlar dışında, Alpler, Apeninler ve denizle sınırlanan tüm bölgeyi kapsıyordu. Daha sonraki siyasi değişiklikler bu ismin uygulandığı bölgenin kapsamını değiştirdi. Ortaçağ İtalya'sı için en uygun şekilde Lombardiya isminin; Po ve kolları tarafından sulanan Alpler ve Apeninler arasındaki tüm alanı kapsadığı kabul edilir.³

Lombardlar İtalya topraklarında elde ettikleri siyasi başarının yanı sıra Hristiyanlığı kabul edip, bölgedeki yerli halkın kültürünü benimsediler. Zamanla Orta ve Güney İtalya'da güçlenen Lombardlar, Roma ve çevresinde bulunan bölgeleri kontrol eden papalardan vergi talebinde bulundular. Bunun üzerine papalar Franklardan yardım istedi. Papa, Kısa Pepin (751-768) olarak da bilinen III. Pepin'e kral unvanı verip kendisini kutsadı. Papanın yardım talebine olumlu yanıt veren Franklar, 753/4 ve 773/4 yıllarında Lombardları yenilgiye uğrattılar. Latin Kilisesi bu dönemde muhtemelen sahte olan “Constantine Bağışı” adında bir belge ile günümüz Papalık Devleti'nin dünyevi temellerini attı. 800 yılı Noel gününde ise Papa III. Leo (795-816) Kısa Pepin'in oğlu Charlemagne'yi kutsayarak kendisine imparatorluk tacı giydirdi.⁴

Papalığın desteğiyle Charlemagne'den başlayarak Batı Roma İmparatorluğu'nun mirası üzerinde kurulan yeni krallık, Doğu Roma'nın Latin Kilisesi üzerindeki hâkimiyetini sona erdirdi ve onu bağımsızlaştırdı. Diğer taraftan Lombardlardan mustarip olan Papalık kendi eliyle kurduduğu yeni imparatorluk sayesinde İtalya topraklarında kendisine ait bir bölge elde etmiş oldu. Lombardlar ise Franklar tarafından yenilgiye uğratılmalarına rağmen bölgede tutunmaya devam ettiler.

Charlemagne elde ettiği unvan için düşüncesi; “Tanrı tarafından taçlandırılmış, Roma İmparatorluğunu yöneten ve Tanrı'nın merhametiyle Lombardların ve Frankların kralı olan büyük ve barışçıl imparator” şeklindeydi. Buna göre Charlemagne, papa tarafından taç giydirilen Roma imparatoru değil, diğer birçok göreviyle birlikte Roma İmparatorluğunu yöneten Tanrı'nın imparatoruydu.⁵ Bu düşünce kendisinden farklı düşünen Papalık ile imparatorluk arasında başlayacak olan mücadele ve çekişmenin temelini teşkil etti.

Charlemagne öldükten sonra imparatorluk bölünerek çöküş dönemine girdi. Fakat 962 yılında Germen Kral Büyük Otto dağılan imparatorluğu yeniden birleştirmeyi başardı. Böylece İtalya ve Almanya topraklarının büyük bölümü Kutsal Roma İmparatorluğu adı altında Germen krallar tarafından idare edilmeye başlandı. Bununla birlikte Germenler döneminde

¹ Paul the Deacon, *History of the Lombards*, (İng. Trs. William Dudley Foulke), Philadelphia 1974, I. Kitap, 9. Bölüm.

² Cornelius Tacitus, *Germana*, (Çev. Mine Sarucan), Alfa Yayınları, İstanbul 2016, s. 73.

³ W. F. Buttler, *The Lombard Communes*, London 1906, s. 19.

⁴ Murat Serdar, “Orta Çağ Avrupası'nda Papalık”, *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, (Ed., Özlem Genç), TLB Yayınları, Niğde 2021, s. 216-217; Christopher Duggan, *İtalya'nın Kısa Tarihi*, (Çev. Tuna Erkmen), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2020, s. 49-51.

⁵ Barbara H. Rosenwein, *A Short History of Middle Ages*, Toronto 2018, s. 101.

İtalya’da oluşan zayıf ve feodal hiyerarşi; imparatorun gücü ile şehirlerin özgürlüğü arasında süregelen sürekli bir mücadeleyi beraberinde getirdi.⁶

I. Lombard Komünlerinin Kökeni

Lombard komünlerinin meydana gelmesi, temelde Kuzey ve Orta İtalya’da oluşan siyasi yapının uzun vadeli eğilime karşı gerek paradoksal gerekse devrimci ya da tutucu anlamda verilen tepkilerin bir sonucuydu.⁷ Lombardlar İtalya’yı ele geçirdiklerinde kendilerine tabi olan Roma nüfusunu tüm siyasi iktidardan yoksun bırakırken, eski belediye örgütünü tamamen ortadan kaldırmadı. Bu durum Bizans egemenliğindeki bölgelerde de varlığını sürdürdü. Okullar ya da ticaret yapan tüm yurttaşların kayıtlı olduğu ticaret loncaları belirsiz de olsa daha sonraki bir tarihte yeni belediye yaşamının en önemli özelliklerinden biri olarak yeniden ortaya çıkmaya devam etti. Siyasi güç ise kral ve delegelerinin elinde merkezileştirildi. Bu dönemde antik Roma’daki gibi yönetim birimi oluşturuldu. Fakat bu birimler modern anlamda surlarla çevrili kasabayı değil aynı zamanda ona bağlı olan kır mahallesini de kapsıyordu. Bu durum Lombardiya şehirlerinin bağımsız topluluklar olarak hareket etmeye başladıktan hemen sonra elde ettikleri büyük gücü açıklamaktadır.⁸

Lombardlar sonrası Frank hükümdarlar kurumlarda önemli bir değişiklik yapmadılar. Dükler yerine daha az geniş yetkilere sahip ve kural olarak kendilerine tabi tek bir şehre sahip olan “Kontları” yerleştirdiler. Ayrıca piskopos, Kont’la yan yana duruyordu; hala büyük ölçüde halk tarafından seçilmekte ve halkın haklarını Kont’un olası gasplarından korumakla görevliydi. İmparatorluğun sıkıntılı zamanlarında Piskoposlar muazzam toprak mülkleri edindiler. Bunu ya Kilise’nin desteğini almak isteyen hükümdarlardan ya da ruhlarına fayda sağlamak isteyen kişilerden ya da zor zamanında kiracı olarak konumlarını bulan yoksul özgürlerin mülklerini gönüllü olarak teslim etmeleri yoluyla sağladılar. Bununla birlikte Kontlar daha önce makamlarının saygınlığını korumaları için kendilerine verilmiş olan Kraliyet topraklarını özel mülklere dönüştürmeyi başardılar. Sonra makamın kendisini kalıtsal ve hatta tüm çocukları arasında bölünebilir hale getirdiler. Aynı zamanda Kraliyetin uçsuz bucaksız topraklarının askerlik hizmeti tarafından yürütülmek üzere tımarlar olarak bölüştürüldüğü sistem tüm gücüyle devreye girdi. İlk başta sadece geçici fayda sağlayan tımarlar kalıtsal hale geldi; kraliyet tımarlarının sahiplerine Kontların yargı yetkisinden muafiyet verildi ve kiracıları ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler üzerinde yargı yetkisi verildi; şehirlerin bütünlüğü bu şekilde bozulmuş oldu.⁹

Şehir komünlerinin doğuşu temelde; adem-i merkezîyetçiliğe, yerelliğe ve devletin yokluğu ya da çöküşüne dayandığı kabul edilir.¹⁰ Genel anlamda bu ifade doğru olmakla birlikte tek başına komünlerin ortaya çıkmasını açıklamakta yeterli değildir. Şehir komünlerinin ya da Lombard komünleri olarak adlandırdığımız yapının oluşmasında; İtalya’nın coğrafi, ekonomik, sosyal, siyasi ve dini durumunun etkili olduğu söylenebilir. İtalya’nın tarihi, sahip olduğu coğrafi konumla değim yerindeyse adeta et tırnak gibidir. Ülkenin Akdeniz’deki konumu Avrupa kıtasının merkezinde yer almaktaydı. Bu durum İtalya’yı bir taraftan dış saldırılara açık hale getirmekle birlikte diğer taraftan Avrupa’nın ticari merkezi yapıyordu. Çünkü bu dönem gerçekleştirilen ticaretin ana merkezi Akdeniz’di. Alplerdeki St. Gotthard, Simplon

⁶ Mary Fulbrook, *Almanya’nın Kısa Tarihi*, (Çev. Sabri Gürses), İstanbul 2017, s. 25-30; Oscar Browning, *Guelphs and Ghibellines, A Short of history of Medieval Italy 1250-1409*, London 1894, s. 3.

⁷ Daniel Waley, Trevor Dean, *İtalyan Şehir Cumhuriyetleri*, (Çev. Hamit Çalıışkan), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2021, s. 11.

⁸ Buttler, *age*, s. 39-40.

⁹ Buttler, *age*, s. 40-41.

¹⁰ Edward Coleman, “Cities and Communes”, *Italy in the Central Middle Ages 1000-1300*, (Ed. David Abulafia), Oxford 2004, s. 29.

ve Brenner geçitleri Milano, Venedik, Cenova ve Po vadisindeki birçok küçük şehrin refahı açısından son derece önem arz etmekteydi.¹¹

İtalya, kentsel yaşamın büyüklük ve nüfus açısından önemli ölçüde azalmasına rağmen devam ettiği yerlerden biriydi. İtalya'da güç yapısı zayıf olsa da antik Roma'nın siyasi örgütlenmesini hâlâ yansıtıyordu. Kuzey Fransa'da büyük lortlar kalelerini kırsal kesimde inşa ederken İtalya'da aile kontluklarını genellikle şehirlerin duvarları içerisinde inşa ettiler. Böylece hem laik hem de dindar soylular, şehrin etrafındaki kırsal bölgeye egemen oldular. İtalya'da köylülerin çoğu kentsel toprak sahiplerine nakit ödeyen kiracıları. Köylüler fazla mallarını satmak için şehir pazarlarına bağımlıydı; müşterileri arasında piskoposlar, soylular ve orta sınıf esnaflar, zanaatkarlar ve tüccarlar vardı. Örneğin Milano'da tüccarlar hem şehir merkezinde hem de kırsal bölgede ev sahibi olacak kadar zengindi. Roma, büyüklük bakımından istisnai olmasına rağmen, bazı yönlerden tipik bir İtalyan şehriydi. Büyük ve güçlü aileler, kalelerini onun surları içine inşa ettiler ve çevredeki kilise ve manastırları kontrol ettiler. Nüfus yiyecekleri için yerel üreticilere bağımlıydı ve tüccarlar mallarını satmak için duvarlarının içerisine getirdiler.¹²

Bu bölgeler ticaret ve iletişimin düğüm noktalarıydılar. Önemli sayılabilecek altyapı varlıklarına sahiptiler. Örneğin; güçlendirilmiş duvarlar, kapılar, depolar, atölyeler, resmi ve dini kamu binaları, büyük bir özel konut stoku ve su kaynaklarına sahiptiler. Doğal olarak bu yapıların bakımı ve genişletilmesi sermaye yatırımı gerektiriyordu. Her ne kadar krallar ve imparatorlar sarayların şehir savunmalarının ve kamu yollarının bakımıyla ilgilenseler de bu projelere yaklaşımları genellikle kaynakların girdisinden ziyade gelir elde etmeye yönelikti. Krallığın gücü azaldıkça şehir nüfusunun veya önde gelen vatandaşların rolü orantılı olarak arttı. Şehirler kendilerini bağımsız ve kendi inisiyatiflerine bağımlı olarak buldular. Kuşkusuz bu durum komünlerin ortaya çıkışının altında yatan genel nedenlerden biriydi.¹³

I. Otto (936-973) hükümdarlığı esnasında kendisine karşı isyan eden düklerle diz çöktürdü ve onların yerine kendi akrabalarını getirdi. Fakat onun aldığı bu önlem çıkan isyanları durdurmaya yetmedi. Bunun üzerine Otto yeni bir yola başvurdu. Bütün topraklarında başpiskopos, piskopos ve keşişler tesis etmeye başladı. Ona düşüncesine göre din adamlarının muhtemelen tımarları miras edinecek ya da isyanlara liderlik yapacak nankör ya da hain çocukları olmazdı.¹⁴

Piskoposların Kontların yerini alması çok kademeli bir süreçti ve bu süreç X. yüzyılın tamamına ve XI. yüzyılın önemli bir bölümüne yayıldı. Kent merkezi ve çevresindeki bölge Kont'un gücünden muaf tutuldu. Böylece sadece taşra bölgeleriyle sınırlı olan kontların otoritesi her yerde Kilise'nin mülklerinin onların denetiminden muaf tutulması gerçeğiyle daha da zayıflamış oldu. İtalya toprakları Kiliseye aitti. Ayrıca büyük mülk sahipleri genel olarak onları Kontlarla pratikte eşit hale getiren kraliyet "muafiyetleri" aldılar. Artık kalıtsal Kontlara dönüşen büyük toprak sahiplerinin, şimdi kraliyet memurlarından büyük toprak ağaları haline gelen Kontların, Piskoposların yönetimi altına kolayca getirilmediklerini varsayabiliriz. Ayrıca siyasette yeni bir faktörün ortaya çıkmasıyla kentlerde ikincisinin otoritesi zayıflıyor, kentliler gevşek bir belediye örgütünde birleşiyor ve artan sayı ve zenginlikle devlette yeni bir nüfus konumuna yönlendiriliyordu. Lombardiya'da şehir komünleri bağımsızlığının yolunu

¹¹ Duggan, *age.* s. 27-29.

¹² Rosenwein, *age.* s. 134.

¹³ Coleman, *age.* s. 30-31.

¹⁴ Clifford R. Backman, *The Worlds of Medieval Europe*, New York 2003, s. 182.

hazırlayan Piskoposların yönetimi idi. Kasabalılar daha sonra Piskoposun sahip olduğu yetkileri kendileri için kazandılar.¹⁵

İtalya'da iki taraf arasında yüzyıllar boyunca devam edecek olan çekişmenin temeli Almanya'da "Welf" ve "Waibling" (Hohenstaufen) adı ile bilinen iki taraf arasındaki mücadeleden "Guelf" ve "Ghibellin"¹⁶ adı ile İtalya topraklarına taşınması sayesinde oldu. Buna göre iki güçlü Alman hanedanı arasındaki çekişmenin; İtalya'da zamanla Papalık yandaşları olanların Guelf, imparatorluk yandaşları olanların ise Ghibellin adı altında devam etmesiyle sonuçlandı.¹⁷ Süregelen çalışmalar böylece kentlerin ayrışmasına ve aralarındaki anlaşmazlıkların sürmesine sebebiyet verdi. Tüm bunların sonucunda taraflar arasındaki kan davaları şiddetlenerek arttı. Öte yandan imparatorlar ve onların muhalifleri ile kurulan bağlantılar çoğu kez problemli ve yerel grupların davalarından çok dışarıdan destek alma eğilimine yöneldi. Birçok defa imparatorlar papanın yetkisine karşı çıkanları desteklediler. Buna karşın imparatorlar ile muhalifleri arasındaki mücadele papalığın İtalya'daki topraklarının daha da genişlemesine yaradı. Diğer taraftan da onu arazilerini savunmak zorunda bıraktı. Bunun sonucunda çağdaş İtalya'da ülke içinde veya sınırlarının yakınlarında İngiltere'ye kıyasla çok sayıda kale yer aldı.¹⁸

II. Friedrich ile Lombard Komünleri İlişkileri

Kutsal Roma İmparatoru I. Friedrich Barbarossa¹⁹ (1155-1190) ikinci oğlu olan VI. Heinrich ile Sicilya Kralı II. William'ın halası Constance'yi, Papalığın karşı koymasına rağmen evlendirerek Normanlar ile siyasi bir ittifak gerçekleştirmişti. 1190 yılında Barbarossa ve varisi büyük oğlunun da ondan kısa bir süre sonra ölmesi VI Heinrich'e Kutsal Roma İmparatoru olmanın yolunu açmıştı. İmparator Heinrich 1994 yılında Sicilya Kralı William'ın varis bırakmadan ölmesi üzerine Sicilya tahtını da elde etmişti.²⁰

Sicilya idaresinin Germenlere geçmesi Papalık için büyük bir sorun teşkil etti. Çünkü Kutsal Roma İmparatorları şimdi hem kuzey hem de güneyden çevreleyerek Papalık topraklarını tehdit ediyorlardı. Fakat İmparator VI. Heinrich'in erken yaşta ölmesi ve varis olarak ardında bıraktığı II. Friedrich'in henüz çocuk yaşta olması Papalık için bu tehdidin şimdilik savuşturulmasına büyük katkıda bulundu. II. Friedrich 1208 yılında reşit olup tahta geçtikten sonra ise Papalık ve diğer rakiplerine karşı uyguladığı siyasetten asla taviz vermedi.²¹

III. Friedrich Döneminde Lombard Birliği'nin Yeniden Kuruluşu

Kutsal Roma İmparatoru ve Sicilya Kralı olan II. Friedrich'in en büyük ideali Germen ataları gibi İtalya ile Almanya topraklarını birleştirerek antik Roma mirasını yeniden inşa etmektir. Onun bu idealinin önünde duran en büyük engel ise İtalya topraklarındaki Papalık ve Lombard komünleriydi. İmparator, Lombard komünlerine boyun eğdirirse hem Almanya ile

¹⁵ Buttler, *age*. s. 43-44.

¹⁶ İtalya'daki hizip mücadelesi, aslında Guelf ve Ghibellin isimleri ortaya çıkmadan çok önce de canlıydı. Gruplar, her şehirde farklı isimlere sahipti ve çoğu durumda bu isimleri korudular. Bununla birlikte birçok alanda yerel gruplar geleneksel olarak iki evrensel güç; Kilise ve İmparatorluk arasındaki çatışmayla bağlantılıydı. Guelflerin ve Ghibellinlerin isimleri ilk olarak efsaneye göre 1216'da Buondelmonti ve Amidei aileleri arasında bir kan davasının çıktığı ve başarısız bir evliliğin birçok soylu grubu kavgaya sürüklediği Floransa'da ortaya çıktı. Yirmi yılı aşkın bir süre Guelf adı yalnızca Floransalı hizbe atıfta bulunmak için kullanıldı ve 1260'larda diğer Komünlerin hiziplerine yayılmaya başladı. Serena Ferente, "Guelphs! Factions, Liberty and Sovereignty: Inquiries About the Quattrocento", *History of Political Thought*, V. XXVIII. No: 4, Winter 2007, s. 574.

¹⁷ Ernst Kantorowicz, *age*. s. 67.

¹⁸ Jeremy Black, *Kısa İtalya Tarihi*, (Çev. Ekin Duru), Say Yayınları, İstanbul 2020, s. 48-49.

¹⁹ Kutsal Roma İmparatoru Friedrich Barbarossa hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. John B. Freed, *Frederick Barbarossa, The Prince and The Myth*, London, 2016.

²⁰ Sicilya'nın Normanlar tarafından ele geçirilmesi ve Normanlar döneminde Sicilya hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Seyhun Şahin, *Sicilya'da Normanlar ve Müslümanlar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2016.

²¹ II. Friedrich'in hayatı ve Papalık ile olan mücadelesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ergun Üstün, *Sicilya'da II. Friedrich ile Papalık Arasındaki Hâkimiyet Mücadelesi (1194-1268)*, Kritek Yayınevi, İstanbul 2022.

İtalya'nın toprak bütünlüğünü sağlayacak hem de Papalığın en büyük müttefikini yok etmiş olacaktı. Ayrıca II. Friedrich Lombard komünlerinin dedesi Friedrich Barbarossa'yı 1176 yılında uğrattıkları mağlubiyetin (Legnano Savaşı)²² ve imparatorluğa karşı besledikleri kadim nefretin gayet farkındaydı. Bununla birlikte İtalya'daki son derece hassas ve kırılğan olan siyasi dengeleri okumayı ve buna göre eylem almayı bilen tek kişi o değildi.

Katolik Kilisesi, Lombard komünlerinin imparatora karşı olası yenilgisinin "Papalık Devleti" adı altında Orta İtalya'da somutlaştırdığı maddi gücü ve otonomisini koruyamayacağına çok iyi bilincindeydi. Bu yüzden II. Friedrich'in bu mücadeledeki en büyük rakibi Lombard komünlerinden ziyade Papalık olacaktı. Diğer taraftan Lombard komünleri mevcut konumlarını koruyabilmek için sürekli olarak Papalık ile İmparatorluk arasında denge siyaseti izlemekle birlikte temelde ne İmparatorluğun ne de Papalığın boyunduruğu altında olmayı umuyorlardı.

II. Friedrich, Almanya tacı için kedisine rakip olan IV. Otto'nun ölümünden iki yıl sonra Almanya'daki otoritesini sağlamlaştırdı. Daha sonra İmparatorluk tacını almak için Alpleri yeniden geçmesi gerekti. İtalya'daki imparatorluk otoritesi 1212'den bu yana daha doğrusu Almanya'da yirmi yıldan fazla bir süredir tahtta hak iddia eden rakip çekişmelerinden dolayı askıdaydı. Bu süreçte Lombard Komünleri pratikte dış kontrolden bağımsız bırakılmıştı. Komünler bu sayede güçlerini artırmış ve sağlamlaştırmışlar, kendi kuvvetlerine güven duymuşlar ve dış işlerin yürütülmesinde büyük deneyim kazanmışlardı.²³

Papa III. Honorius, II. Friedrich'i hem taçlandırmak hem de yapılması planlanan Haçlı seferini görüşmek üzere Roma'ya çağırılmıştı. Çünkü 1215 yılında Aachen'da yapılan törende imparatorluk tacını alan II. Friedrich Haçlı Seferi için yemini etmişti.²⁴ II. Friedrich'in gerçekleştireceği bu yolculuk için kendisine muhalif olan Lombard şehirleri problem arz ediyordu. Bu problem taraflar arasında arabuluculuk görevini üstlenen Papa III. Honorius tarafından çözülecekti. Zira Papalığın şu an için öncelikli amacı Lombard şehirleri ile II. Friedrich arasında yaşanan çekişmeden çok II. Friedrich'in gerçekleştireceği Haçlı seferiydi. Papalık öncelikle Lombard şehirleri içerisindeki imparatorluk yanlısı kasabaların desteğini sağladı. Papalık elçileri daha sonra barış müzakereleri yapmak üzere muhalif şehirlerin merkezi konumunda bulunan Milano ile iletişime geçti.²⁵

Lombard şehirleri; aralarındaki önemsiz anlaşmazlıklarını silahlara başvurmadan çözmeyi kabul edebilseler ve esir değiş tokuşu sağlansa asıl gayelerine kesinlikle ulaşmış olacaktı. Milano ve Cremona barış yaptılar. Fakat İmparator II. Friedrich'in düşüncesi onlardan farklıydı. İmparator için Lombardiya sorunu sadece kasabalar arasında meydana gelecek bir ateşkes anlaşması değildi. Düzen ancak ve ancak onun yüksek otoritesinin tanınmasıyla elde edilebilirdi. Çünkü seçilmiş imparator olarak II. Friedrich bizzat düzenin kaynağıydı. Lombardların onu Romalıların gerçek kralı olarak kabul etmelerini istiyordu. Lombardlar buna karşın II. Friedrich'in sadece Almanya'da seçilip taç giyme töreni gerçeğini kabul ettiler. Bu sadece bir ateşkes ile bir boyun eğme eylemi arasındaki farktı ortaya koymaktaydı. Milanolular bu sırada II. Friedrich'in yanında oldular. II. Friedrich için önemli olan kasabaları daha büyük, daha zengin, daha çok sayıda olan ve kasabaları imparatorluk otoritesine karşı talihsiz bir başarılı direniş geleneğine sahip olan Lombardların tavrıydı.²⁶

²² Legnano Savaşı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Freed, *age.* s. 389-391.

²³ Buttler, *age.* s. 232.

²⁴ Rycardi de Sancto Germano, *Notarii Chronica*, (Nşr. Georgius Heinrichus Pertz), Hannover 1864, s. 39.

²⁵ Üstün, *age.* s. 110-112.

²⁶ David Abulafia, *Frederick II, A Medieval Emperor*, Oxford University Press, New York 1988, s. 132-133.

II. Friedrich'in taç giyme yolculuğu sırasında Kuzey İtalyanları rahatsız etmeme kaygısının birkaç nedeni vardı. Ana hedefi Roma iken Lombardiya'yı karıştırmak istemedi. Ayrıca bu sefer sonucunda imparatorluk tacını üstlenerek büyük saygınlık kazanma arzusunundaydı. Müstakbel Kutsal Roma İmparatorları taç giyme töreni için güneye gittiklerinde genellikle (mecazi) kadife eldivenler giyerlerdi ve bu durum Haçlı seferini düzenlemek için sabırsızlanan II. Friedrich için de bir istisna değildi. Diğer taraftan yıllardır ayrı kaldığı Sicilya Krallığı'na geçerek burayı biran önce düzene sokmak istiyordu. Bu yüzden papa ve kasabalara karşı uzlaştırıcı bir tutum sergiledi. Papalık elçilerini kabul etti fakat onlarla sadece geçici bir anlaşma yapmaya karar verdi: Papalık nihai bir anlaşmaya varılana kadar merkezi İtalyan mülklerini yönetecekti. II. Friedrich daha sonra herhangi bir sorun yaşamadan Roma'ya ulaşmak üzere Alplerin güneyine doğru seyahat etmeyi başardı. İmparatorluk taç giyme töreni 22 Kasım 1220 tarihinde yapıldı. O gün Roma'da Guelfler ve Ghibellinler arasındaki hizip mücadeleleri görünmedi.²⁷

II. Friedrich taç giyme töreninden sonra imparator olarak kiliseye ait özgürlükleri ifade eden; laik mahkemelerden ve vergilendirmeden muafiyet gibi yasaları onayladı. Ayrıca sapkınlığa karşı mücadele için bir dizi yeni yasayı yürürlüğe koydu.²⁸ İmparator daha sonra sekiz yıldır uzak kaldığı Sicilya Krallığı'na geri döndü. Sicilya'ya ulaştıktan hemen sonra burada meclisler düzenleyerek çıkardığı kanunlarla krallığı yeniden düzene soktu.²⁹

İmparator bu sırada Papa III. Honorius'u ikna ederek söz verdiği Haçlı seferini sürekli ileri bir tarihe ertelemektedir. II. Friedrich son olarak Ağustos 1227'de sefere çıkacağını belirterek bu konuda papaya güvence verdi. Daha sonra gerçekleştireceği Haçlı seferi için 1226 yılında Cremona'da büyük bir meclis düzenlemeye karar verdi. Lombard şehirlerine askerlerini Cremona'ya yollamalarını emreden bir genelge gönderdi. VII. Heinrich'den Almanya'daki askerleri toplayarak Cremona'ya getirmesini istedi. Lombardların II. Friedrich'e bu konudaki cevabı uzun bir hakaretle birlikte açık bir düşmanlık göstergesi oldu. Cremona, Modena, Reggio ve Parma imparatora saygılarını sunmak üzere sadece elçilerini yollamakla birlikte Bologna ona kapılarını kapattı. Milano, Verona, Brescia, Faenza, Mantova, Piacenza ve diğer komünler ise II. Friedrich'e karşı mücadele etmek için "Lombard Birliği" adı altında toplandılar.³⁰

Lombard Birliği başlangıçta II. Friedrich'in dedesi Friedrich Barbarossa'ya karşı Lombard şehirlerinin özgürlüklerini savunmak amacıyla kurulmuştu. Şimdi ise aynı birlik II. Friedrich'e karşı düşmanca ve saldırgan bir ruhla yeniden kurulmaktaydı. Lombard Birliği'nin II. Friedrich'e karşı yeniden meydana gelmesinin temelinde imparatorun Lombardiya'da düzenlemek istediği meclise karşı, Lombard komünleri 1183'de yapılan Konstanz Barışı ile sahip oldukları bağımsızlığın sona ereceği düşüncesinin yattığı söylenebilir. Çünkü imparatorun Capua'da ilan edilen yasalarla Sicilya şehirlerinin vatandaşlık haklarını bastıracağı haberi, Kuzey İtalya'ya ulaşmış olması muhtemeldi. Buna göre Lombard komünleri II. Friedrich'in kendi topraklarında herhangi bir benzer eylemini önlemeye karar vermişlerdi.³¹

VII. Heinrich yanındaki kuvvetlerle birlikte babası II. Friedrich'e katılmak üzere çıktığı seferde Lombardlar tarafından Alp geçitleri kapatılınca Almanya'ya geri dönmek zorunda kaldı. Alman prenslerden çok azı Avusturya üzerinden konseye ulaşabildiler. Fakat Kral VII. Heinrich ve çoğu Alman prens Trent'den geri dönmek zorunda kaldılar. Böylece Lombard

²⁷ Abulafia, *age.* s. 134,137.

²⁸ Rycardi de Sancto Germano, *age.* s. 46; Gerogina Masson, *Frederick II of Hohenstaufen A Life*, London 1957, s. 72. Ayrıca II. Friedrich'in yayımladığı bu kanunlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Jean Louis A. Huillard-Breholles, *Historia Diplomatica Friderici Secundi*, V. II/I, Paris 1852, s. 2-6.

²⁹ Michele Amari, *Storia dei Musulmani di Sicilia*, III, Floransa, 1872, s. 590-592.

³⁰ Lionel Allshorn, *Stupor Mundi*, London 1912, s. 72-73.

³¹ Kantorowicz, *age.* s. 147; Masson, *age.* s. 107-109.

komünlerinin düşmanlığı nedeniyle II. Friedrich'in Cremona'da kurmak istediği meclis girişimi arzu ettiği gibi olmadı.³² Bunun üzerine İmparator Lombard komünlerini dedesi Friedrich Barbarossa'dan Konstanz Barışı ile elde ettikleri tüm haklardan mahrum etti. Papa III. Honorius da Haçlı seferine engel teşkil eden bu durumdan dolayı kızdığı Lombard komünlerine imparatorluk yasağını papalık aforozuyla desteklemesi için Hildesheim Piskoposuna yetki verdi. İmparator II. Friedrich ile Lombardlar arasında hakemlik yapan papa Ocak 1227'de verdiği kararla; II. Friedrich'in düşmanları üzerinden imparatorluk yasağını kaldırmasını, tarafların tüm mahkûmları teslimini istedi. Ayrıca Lombard komünleri iki yıl boyunca Filistin'de dört yüz şövalye bulunduracak ve kendilerini sapkınlık lekesinden arındıracaklardı.³³

İsyancılar ve sapkınlar konusunda papalık ile aynı fikirde olan II. Friedrich, gündemi özellikle sapkınlık ve Haçlı seferini vurguladığından, Lombard komünlerinin tutumu karşısında kilisenin desteğine güvenmişti. Papalık, Haçlı seferi için onun yanında olmak zorundaydı fakat bu hiçbir şekilde Lombard karşıtı bir çizgiyi benimsemesi anlamına gelmiyordu. Tam aksine politik olarak Papalık her zaman Lombardların tarafındaydı. Çünkü II. Friedrich Sicilya'da elde ettiği benzer bir gücü Kuzey İtalya'da da kurmayı başarırca, kilise toprakları imparatorluk tarafından kuzey ve güneyden kuşatılacak ve Papalık kolay bir hedef haline gelecekti. Bu yüzden Papalık siyasi olarak Lombard komünlerini değerli bir müttefik olarak gördü ve birliğin kendisini bir yarı-devlet halinde örgütlediği gerçeğini memnuniyetle karşıladı. Sonuçta Lombardlar imparatora direndiği ve Sicilya monarşisinin Kuzey İtalya'da herhangi bir şekilde yeniden üretilmesine karşı durduğu sürece Papalık güvende olacaktı.³⁴

IV. Papa IX. Gregorius Döneminde II. Friedrich-Lombard Birliği İlişkileri

Papa III. Honorius Mart 1227'de öldü ve yerine IX. Gregorius adı ile Kardinal Ugolino papa olarak seçildi.³⁵ III. Honorius yönetimi boyunca hoşgörülü bir politika izlemiş, II. Friedrich'in 1215 yılında verdiği Haçlı yemini haklı ya da haksız çeşitli bahanelerle ertelemesini tolere etmişti. Fakat yeni seçilen papa için aynı duyguları paylaşmanın imkânı yoktu. Papa IX. Gregorius göreve geldikten hemen sonra İmparator II. Friedrich'e yazdığı mektubunda kendisine bildirdiği zamanda Haçlı seferine çıkmazsa aforoz edileceğini ima etmekten çekinmedi.³⁶

II. Friedrich'in Haçlı seferi için yaptığı hazırlıklar devam etmekte ve yolculuk için gelenler Apulia'da toplanmaktaydılar. Seferin yapılacağı tarihin yaz ortasına denk gelmesi, hiç hesapta olmayan bir salgının patlak vermesine neden oldu. Salgın nedeniyle yüzlerce kişi öldü ve Haçlı kamplarından kaçanlar her yere enfeksiyon yayılmasına sebebiyet verdiler. II. Friedrich hastalığa rağmen 9 Eylül'de denize açıldı fakat durumunda düzelme meydana gelmeyince tedavi olmak üzere gemiden ayrılmak zorunda kaldı. İmparator elçileri derhal durumu Papa IX. Gregorius'a bildirmek için yola koyuldular. Yeni papa elçileri huzuruna kabul bile etmeden geri yolladı.³⁷

Papa IX. Gregorius, II. Friedrich'e yönelik ithamlarının bulunduğu uzunca mektuplar yayınladı ve onu Haçlı seferi için samimiyetsiz olmakla suçladı. Böylece imparator papa tarafından aforoz edildi.³⁸ Aforoz edilmenin yanı sıra daha kötüsü papanın gerçekleri dinlemeyi

³² Anonim, *Chronica Regia Coloniensis*, (İng. Trs. Graham A. Loud) 2013, s. 8-9.

³³ Allshorn, *age*. s. 73-74.

³⁴ Kantorowicz, *age*. s. 153.

³⁵ Rycardi de Sancto Germano, *age*. s. 63; Giuseppe de Blasiis, *Della vita e Delle Opere di Pietro Della Vigna*, Napoli 1860, s. 72.

³⁶ Üstün, *age*. s. 122-123.

³⁷ Masson, *age*. s. 115-117.

³⁸ Rycardi de Sancto Germano, *age*. s. 65.

inatla reddetmesi gerçeğiydi. II. Friedrich papa tarafından aforoz edilmesine rağmen Haçlı seferine çıkmak için hazırlıklarını sürdürdü. Fakat bu durum IX. Gregorius için olumsuz bir gelişme olarak görüldü. Çünkü imparatorluk tarafından başlatılan bir Haçlı seferinin başarıya ulaşması, papalığın otoritesine zarar verebilirdi.³⁹

İmparator aforoza; Haçlı seferi için Mayıs ayında denize açılma sözünü yineleyerek gerekli kefaretin yerine getirildiğinde iptal edilen kilise cezası olarak baktı. Sonuçta papanın özür dilemek isteyen tövbekâr bir suçluyu affetmeyi reddetmesi için ortada hiçbir neden yoktu. Fakat bu sadece II. Friedrich'in fikriydi. Papa IX. Gregorius yasağı sürdürmeye kararlıydı. Papa Sicilya'nın papalık tımarı olduğunu, imparatoru ancak Sicilya'da papalık vesayetini kabul etmesi koşuluyla affedebileceğini bildirdi. Elbette II. Friedrich'in böyle bir şartı kabul etmesi mümkün değildi. Belli ki papa Batı'da imparator için sürekli zorluk çıkararak onun Haçlı seferini söz verdiği tarihte hatta hiç gerçekleştirememesi için uğraşmaktaydı. Böylece II. Friedrich'in olası bir görevden alınması durumunda kamuoyu papaya hak verecekti.⁴⁰

Papa IX. Gregorius diğer taraftan imparatorun Haçlı seferi nedeniyle Batı'daki yokluğundan yararlanmak için elinden geleni yapacaktı. Belli ki niyeti radikal bir çözümle; II. Friedrich'i tüm tahtlarından alıkoymak, Sicilya ve Güney İtalya'yı doğrudan yönetmekti. Ayrıca Almanya tahtı için de alternatif bir hanedan bulunacaktı. Bu sadece II. Friedrich'in Orta İtalya topraklarında değil, tüm Hristiyan âleminde Papalık otoritesini savunma eylemi olarak görülmekteydi. Papa bu bağlamda işe henüz Doğu'ya gitmeden önce tebaasını imparatora olan yeminlerinden kurtarmaya yönelik adımlar atmakla başladı. Fakat papa Almanya topraklarında umduğu desteği bulamadı.⁴¹

İmparator tüm zorlu şartlara rağmen II. Friedrich 1228 yılında çıktığı VI. Haçlı Seferi olarak bilinen yolculuğun sonunda diplomasi yoluyla Kudüs'ü yeniden elde etmeyi başardı.⁴² II. Friedrich Doğu'da Haçlı seferinde iken Papa IX. Gregorius; Lombard komünlerinin yardımıyla "Anahtarların Askerleri" adında kurduğu paralı ordu ile birlikte Sicilya'yı işgal etmeye başladı. Ayrıca Fransisken Tarikatı krallığın her yerinde imparatorun öldüğü haberi yayarak papaya yardımcı oldular.⁴³ Fakat II. Friedrich 1229 yılında döndüğü Haçlı seferi sonrası Sicilya Krallığı'ndaki işgalci kuvvetleri püskürtmeyi başararak adada kontrolü yeniden tesis etmeyi başardı.⁴⁴

İmparator diğer taraftan papa ile barışmanın yollarını aradı ve ona karşı uzlaşmacı bir siyaset izledi. Çünkü imparator hala aforozluydu ve böyle kalmak istemiyordu. Aforozu devam ettiği müddetçe bu durumu düşmanları tarafından bir propaganda aracı olarak kullanılabilirdi. Diğer taraftan papa ile barışması onun Almanya ve Sicilya hükümdarı olarak tanınması demek olduğunun gayet farkındaydı. Taraflar arasında süren uzun müzakereler sonucu 1230 yılında yapılan San Germano Anlaşması ile imparatorun üzerindeki aforoz kaldırıldı ve papa ile barış tesis edildi.⁴⁵ Hatta II. Friedrich ile Papa IX. Gregorius barıştıktan sonra Anagni kasabasında aynı masada yemek yediler.⁴⁶ İmparator için papalık ile yapılan barış çok önemliydi. İmparator böylece krallığını yeniden düzenlemek ve Lombard Birliği'ne boyun eğdirmek için zaman kazanacaktı.

³⁹ Abulafia, *age*. s. 167-170.

⁴⁰ Kantorowicz, *age*. s. 173-174.

⁴¹ Abulafia, *age*. s. 195.

⁴² II. Friedrich'in VI. Haçlı Seferi ve Kudüs'ü ele geçirmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ayşe Çekiç, *Kudüs'ün Gölgesinde Eyyûbî-Haçlı İlişkileri, (Savaş, Diplomasi ve Barış)*, Gece Kitaplığı, Ankara 2020, s. 219-230.

⁴³ Masson, *age*. s. 148.

⁴⁴ Anonim, *Chronica Regia Coloniensis*, s. 12.

⁴⁵ Ryccardi de Sancto Germano, *age*. s. 94-96; Abulafia, *age*. s. 199-201; Blasiis, *a.g.e.* s. 74-75.

⁴⁶ Anonim, *age*. s. 14.

II. Friedrich papa tarafından Haçlı seferine gitmediği için aforoz edildi. Daha sonra Haçlı seferine gittiği için aforoz edildi. Papalığın kendisine olan düşmanlığı Haçlı seferi dâhil her şeyin üzerinde gelmekteydi. Diğer yandan tüm rakipler arası siyasi ilişkilerde olduğu gibi taraflar arasındaki savaş ve barış dönemleri bu sürecin olmazsa olmaz iki parçasıydı. İmparator II. Friedrich çağının son büyük ve en güçlü imparatoru idi. Papalığa ve Lombard komünlerine karşı verdiği mücadele ömrünün sonuna kadar devam edecek, tacı ve imparatorluğu için asla geri adım atmayacaktı.

İmparator II. Friedrich 1231 yılında Ravenna'da düzenlenecek ve tüm komünlerin yanı sıra Alman prensleri ile genç Kral Heinrich'in de katılacağı bir meclis toplamaya karar verdi. Papa Lombardları ikna etmek için onlarla iletişime geçti. Fakat Lombardlar bir kez daha II. Friedrich'e güvenemeyeceklerini ilan ettiler. Bir ordu topladılar ve geçitleri yeniden kapattılar. Bu nedenle planlanan meclis işe yaramadı ve muhalif komünler tekrar imparatorluk yasağına tabi tutuldu.⁴⁷

II. Friedrich'in Alman tebaasıyla görüşmek için Firuli'ye gitmesi gerekiyordu. Bu Ravenna'ya Lombardların şüphelerini haklı çıkarmaya yetecek herhangi bir kuvvetle gelmediğinin açık bir kanıtıydı. İmparator bu bölgedeyken Lombardiya'daki konumunda tam bir değişiklik meydana getirmesi hedeflenen teklifler aldı. İtalyan soylu bir aileden gelen Romanolu III. Ezzelino, Ravenna'da kaldığı süre boyunca imparator ile müzakerelerde bulundu ve 1232 yılı baharında II. Friedrich Firuli'de iken taraflar arasında kesin bir anlaşma yapıldı. III. Ezzelino aslında Guelf yanlısı olup imparatora karşı muhalif birliğin içerisinde yer almaktaydı. Daha sonra sahip olmak istediği Verona şehrinin idaresine Lombard Birliği'nde bulunan şehirlerin müsaade etmeyeceğini anlayınca taraf değiştirerek İmparator II. Friedrich'in yanında yer aldı. Verona'yı ele geçirerek şehrin yöneticisi oldu.⁴⁸ Ezzelino'nun kendisine katılması İtalya topraklarında Lombard Birliği'ne karşı II. Friedrich'in elini oldukça güçlendirdi.

İmparator II. Friedrich, Ravenna'ya ulaşamayan VII. Heinrich ile bu defa 1232 yılında Aquileia'da bir araya geldi. İmparator burada Alman prenslerine karşı olan sert tutumu nedeniyle oğlunu eleştirdi ve ona birtakım uyarılarda bulundu. İmparator ayrıca ondan kendisine karşı herhangi bir komplo kurmadığına dair yemin aldı.⁴⁹ VII. Heinrich imparatorla görüştüğünden sonra Almanya'ya döndü. II. Friedrich'in uyarılarını dikkate almayan VII. Heinrich kralıktan sürülen soylularla bir araya geldi. Daha sonra Yukarı Ren ve Strasburg'daki birçok kasabadaki soylulardan II. Friedrich'e değil sadece kendisine bağlı olmalarını talep etti. VII. Heinrich son olarak 1234'de Lombardlarla bir ittifak anlaşması meydana getirince, İmparator II. Friedrich ona karşı harekete geçmek zorunda kaldı.⁵⁰ İmparator II. Friedrich'in Almanya'da adem-i merkezîyetçilikten uzak, esas gücün bölgesel prenslerin elinde olduğu bir politika benimsemesi, oğlu VII. Heinrich'in kendisini deyim yerindeyse adeta kukla bir kral gibi hissetmesinden dolayı bu isyan girişiminde bulunduğu söylenebilir.

İmparator 1235 yılında oğlunu cezalandırmak üzere harekete geçti. Papa IX. Gregorius II. Friedrich'in talebiyle VII. Heinrich'i aforoz etti. İmparatorun Almanya'ya geldiğini haber alan isyancılar anında geri çekildiler. İmparator oğlu VII. Heinrich'i kayıtsız şartsız teslim olduktan sonra hapishaneye gönderdi. Bu sırada Almanya'da yakalanan Lombard elçileri ise serbest bırakıldı.⁵¹

⁴⁷ Buttler, *age.* s. 244.

⁴⁸ Niccolo Machiavelli, *Floransa Tarihi*, (Çev. A. Doğan Hanegelioğlu), Doğu-Batı Yayınları, Ankara 2022, s. 96-97; Buttler, *age.* s. 244, 247-254.

⁴⁹ Huub Kurstjens, *De Hohenstaufen en Nijmegen*, (circa 1150-1250), Nijmegen 2016, s. 19-20.

⁵⁰ Allshorn, *age.* s. 133-134.

⁵¹ Üstün, *age.* s. 150-151.

V. Friedrich'in Lombardlara Karşı Büyük Zaferi: Cortenuova Savaşı

İmparator II. Friedrich 1235 yılında Mainz'da bir meclis düzenledi. Meclise neredeyse tüm Alman prensleri katılım gösterdi. Lombard komünlerine karşı savaş yapılması artık kaçınılmazdı. II. Friedrich, Lombardlara karşı olan mücadelesinde kendilerinden destek istedi. Prensler Alman geleneklerine göre ilkbaharda savaşa hazır olmak için yemin etmek yerine bağırarak ve ellerini kaldırarak imparatora söz verdiler. Papa IX. Gregorius, Lombardlara karşı imparatorla gerçekleştireceği herhangi bir ittifakın pratikte Papalığın aleyhine sonuçlanacağını öngördü. IX. Gregorius bu yüzden Kutsal Topraklar uğruna Lombard savaşıdan vazgeçerek yeni bir Haçlı seferi için Mainz'da toplanmış olan prenslere mektup yazdı. Fakat papanın da gayet bildiği üzere Müslümanlarla 1239 yılına kadar süresi olan barış anlaşması devam etmekteydi. II. Friedrich, yine de papaya 1235 yılının Noel'ine kadar uygun şartlar altında barış yapılması koşuluyla Lombardlarla savaştan vazgeçebileceğini bildirdi.⁵²

Lombardlar imparatorun barış yanlısı tutumuna rağmen düşmanlıklarını sürdürmeye devam ettiler. Birlik 1235 yılında Milano ve diğer on şehir (Lodi, Como, Novara, Alessandria, Brescia, Padova, Treviso, Ferrara, Bologna ve Faenza) tarafından ciddiyetle yenildi. Papa taraflar arasında barış yapılması için çabalarını sürdürdü. Fakat Lombardlar barışa kesinlikle yanaşmadılar. Bu arada Verona'yı kaybedip daha sonra burada iktidarı tekrar eline geçiren Romanolu III. Ezzelino imparatorundan acil yardım istedi. II. Friedrich Mayıs ayında beş yüz atlı ve yüz Müslüman okçudan oluşan imparatorluk kuvvetlerini Verona'ya yolladı. İmparator bu arada ordusunu topluyordu ve Ağustos ayında Trent'e geldi. Burada kendisini III. Ezzelino karşıladı. Barbarossa döneminden bu yana zaman değişmişti. Almanlar artık Alplerin güneyindeki seferleri sevmiyorlardı. Almanlar, İtalya topraklarında gerçekleştirilen mücadelelerde imparatorluk yanlısı Lombard şehirlerinin ve II. Friedrich'in mirası olan Sicilya ile Apulia'daki askeri kuvvetler tarafından yapılması gerektiği görüşündeydiler. İmparator Almanya'dan sadece üç bin atlı asker toplayabilmişti⁵³

III. Ezzelino şimdi imparator kuvvetlerinin desteği ile Verona'yı yeniden ele geçirmeyi başarmıştı. Daha sonra şövalyeleri ele geçirilen Padova barış yoluyla imparatorun tarafına geçti. Vicenza şehri de imparatorun yardımı ile ele geçirildi ve yönetimi Ezzelino'ya verildi. Vicenza'dan sonra Ferrara'da alındı. Ezzelino daha sonra bölgedeki saldırılara devam etti ve Treviso'yu da ele geçirmeyi başardı. Verona'dan Ferrara'ya uzanan hattın doğusundaki Kuzey İtalya'nın tamamı böylece imparatorun idaresi altına alındı. 1236 yılında gerçekleştirilen seferler ile imparator Lombardlar karşı kayda değer başarılar elde etti. Bu başarılar sayesinde Alpler ve Cremona'ya ulaşım hattı güvence altına alınmış oldu.⁵⁴

Papa IX. Gregorius, Sabinalı Thomas ve Ostialı Rinaldo adında iki kardinali Kuzey İtalya'ya gönderdi. Kardinallerin görevi Lombard Birliği'ni barış görüşmeleri için ikna etmektir. Papa 1237'de yapılması düşünülen barış görüşmesi için Lombardları Mantova'daki konferansa çağırdı. İmparator da görüşmeleri yeniden başlatmaya sıcak baktı. Temmuz ayı sonunda Brescia'da bir toplantı yapıldı. Alman prensler; Lombardların küstahlıklarından bıktıklarını, isyanın adil çözümün savaş olduğunu belirttiler. Hatta şimdi imparatora olan askeri desteği artırdılar. Eylül ayı ortasına kadar II. Friedrich Mantova'ya ulaşmıştı ve Lombardlar da savaş için silahlanmışlardı. Papa bir kez daha imparatoru en yüksek önceliğe, Kudüs için

⁵² Kantorowicz, age. s. 409,416-417.

⁵³ Buttlar, age. s. 260-263.

⁵⁴ Anonim, age. s. 22-23; Kantorowicz, age. s. 430-432.

Haçlı Seferi'ne çağırıldı.⁵⁵ Barış ya da Haçlı seferi dışında her yol taraflar arasında artık savaşa gebeydi. Lombardlar barışa, II. Friedrich de şu an için Haçlı seferine yanaşmadığından dolayı taraf arasındaki sonucu artık savaş tayin edecekti.

Eylül 1237'de II. Friedrich tekrar Alpleri geçti. İmparatorun yanında yaklaşık yedi bin Müslüman, iki bin Alman, Ezzelino liderliğinde beş yüz şövalye ve komşu şehirlerden askerler bulunuyordu. Madova şehri kendisini çevreleyen imparatorluk kuvvetlerine birkaç günlük kuşatmanın ardından teslim oldu. İmparatora bağlılık yemini etiler ve Lombard Birliği ile tüm bağlantılarından vazgeçtiklerini bildirdiler. Bunun karşılığında imparatorluk koruması altına alınıp, sahip oldukları eski ayrıcalıklarını sürdürmelerine izin verildi. İmparator bu şehirden sonra Brescia topraklarına yürüdü. Brescia müttefikleri olan Milano, Piacenza, Alessandria, Vercelli, Novara ve Lodi'den toplanan hafif silahlı birliklerin tamamlayıcısı olan altı bin zırhlı şövalye kuvveti Oglio'yu geçerek tehdit altındaki şehre ulaştı.⁵⁶

Lombardlar yaklaşık on bin kişilik bir kuvvetle duvarların önünde duruyorlardı. Brescia'yu üs olarak kullanabildikleri sürece Lombardlarla açık bir savaşın yapılması mümkün değildi. İmparator onları açık bir savaşa çekmek için çabalamaya başladı. Brescia topraklarından güneye doğru yürüdü ve dört kaleyi ele geçirdi. Kasım ayı sona ermek üzereydi. İmparator Cremona'da kışlamak üzere yola koyulmuş gibi yaparak Oglio Nehri yakınlarında ordusunu harekete geçirdi. Oglio'yu birkaç köprü ile geçti ve düşman gözcülerin gördüğü gibi güneye doğru Cremona'ya ilerliyor gibi görüldü. Diğer taraftan ise ordusunun süvari gücü ve Müslüman okçu askerlerle kuzeye doğru yürüdü. Oglio'yu akıntıya karşı takip etti. Lombard kuvvetleri de bu sırada Oglio yakınlarındaki Soncino'da kamp kurmuşlardı. İki gün bekledikten sonra gelen haberler üzerine kendilerini tamamen güvende hissettiler.⁵⁷ II. Friedrich'in Lombardları kandırmak için yaptığı hamle işe yaramıştı.

Lombardlar Oglio'nun sol kıyısı boyunca kuzeye doğru ilerlerken, İmparator birlikleri hemen arkalarında Soncino üzerinden Cortenuova'ya doğru onları takip etmekteydi. Lombardlar Milano'da kışlamak üzere nehri geçmeye başlayınca, imparator hızla harekete geçti. 27 Kasım'da imparatorluk ordusunun öncüleri Lombardlarla çarpışmaya başladı. Milano Carroccio'sunun⁵⁸ etrafında toplanan Lombard kuvvetleri şafak vakti carroccio ve tepesindeki Haçlı alamadan kaçmak zorunda kaldılar.⁵⁹ İmparator II. Friedrich Cortenuova'da Lombard Birliği'ne karşı büyük bir zafer elde etti. İmparator böylece dedesi Barbarossa'nın Legnano'daki yenilgisinin rövanşını almış oldu.

İmparator tarafından Venedik doge'unun⁶⁰ oğlu Milano podesta'sı⁶¹ Pietro Tiepolo, üç bin asker ve binden fazla şövalye esir alındı.⁶² Milano, Alessandria, Novara ve Vercelli'den üç yüzden fazla soylu esir alınmakla birlikte savaşa eşlik eden Milano Başpiskoposu bulunamadı. Zaferden sonra II. Friedrich tacını takmış, önünde tutsaklarla Cremona'ya muzaffer bir giriş

⁵⁵ Abulafia, *age*. s. 300-302.

⁵⁶ Allshorn, *age*. s. 150-151.

⁵⁷ Kantorowicz, *age*. s. 435-436.

⁵⁸ Carroccio, Lombard komünleri askerlerinin etrafında toplanıp savaştığı, şehir amblemini taşıyan dört tekerlekli büyük bir arabaydı.

⁵⁹ Abulafia, *age*. s. 302-303.

⁶⁰ Doge/dük/doç ismi "dux" kelimesinden türemiş olup Venedik'i yöneten kişiye verilen bir unvandır. Bkz. Emre Kaymakçı, Ege Adaları'nda Hâkimiyet Mücadelesi, Selenge Yayınları, İstanbul 2021, s. 25.

⁶¹ Kelime manası "erk" olan bu sözcük en yaygın tanımıyla; hukuk eğitimi almış, kendisine komşu olmayan bir başka komünde altı ay ile bir yıl arasında yöneticilik yapmak üzere seçilmiş olan soylu kişilere verilen bir unvandı. Bununla birlikte podestalar zamanla yerel konsüllerin yerini aldılar. Podesta yürütmeden sorumlu bir yönetici olmakla birlikte, temelde yargının başı idi. Onlar birer hükümdar değil, tam aksine hukukun egemenliğini temsil ediyorlardı. Bkz. Waley, Dean, *age*. s. 46-48.

⁶² Anonim, *age*. s. 25; Whalen, *age*. s. 88.

yaptı. Milano podesta'sı carroccio arabasının direğine bağlandı ve imparatorun bir fili tarafından çekilerek sergilendi. Bu carroccio imparatorun zaferini anlatan bir mektupla Roma halkına hediye olarak gönderildi. Tutsaklar Apulia zindanlarına yollandı.⁶³

İmparatorluk kuvvetleri 12 Aralık 1237'de Lodi'yi ele geçirdi.⁶⁴ Milanolular Aralık 1237'de imparator ile müzakerede bulundular. Onlar da barış şartları için tıpkı papa gibi oldukça basit şartlar öne sundular. Bu aşamada müttefikleri olarak gördükleri papanın desteğini alacaklarını hesaba katmış olmalı. Buna göre; Milano'nun komunal ve bölgesel haklarını kaybetmeden II. Friedrich'in egemenliğini kabul, Haçlı seferi için on bin asker tedariki ve para cezası gibi şartları içermekteydi. İmparator bu şartların hiçbirini kabul etmedi. Milano ile barış yapmasının tek şartı kayıtsız şartsız kendisine teslim olmalarıydı. Milanolular bu şartı reddederek gerekirse şehirlerini imparatora karşı savunurken ölmeyi tercih edeceklerini bildirdiler. Savaş için yeniden güçlerini toplamaya başladılar.⁶⁵

II. Friedrich'in Lombardiya'yı işgal ettiğinde aklında ne olduğu artık açıktı. Planladığı yeni pan-İtalyan Devleti, Romulus kanından olan Romalılar tarafından yönetilecekti. Eyaletler Romalı prokonsüller tarafından yönetilecekti. İtalya'daki tüm anlaşmazlıkların başı olan Milano ortadan kaldırıldığında, İtalyan Roma devletinin merkezi noktası ve güç kaynağı Roma'nın kendisi olmalıydı. İmparatorun yenilenmiş fikri buydu. Bu eski Alman-Roma İmparatorları döneminde Almanya'da bulunan imparatorluğun ağırlık merkezinin tamamen yer değiştirmesi anlamına geliyordu. II. Friedrich için antik Roma, Sezar imparatorluğunu kökenlerinden itibaren yeni bir yaşama çağırmak daha hayatiydi. Ona göre; gerçek Roma kanı, Roma İmparatorluğu'nun damarlarında yeniden dolaşmalıydı.⁶⁶

Cortenuova zaferi sonra ordusunu dağıtan II. Friedrich'in yeniden kuvvetlerini toplaması zaman alacaktı. Bu durum hala ayakta kalan Milano, Alessandria, Brescia, Bologna, Piacenza ve Faenza şehirlerini cesaretlendirdi. Milanolular duvarlarını güçlendirip bol miktarda yiyecek depoladılar. Alman prensler imparatora yardım için bu defa güçlü bir ordu yolladılar. Yine Sicilya Krallığı'ndaki Apulia'dan ve Lucera'daki Müslümanlardan oluşan büyük bir kuvvet tedarik edildi. İmparator yanlıları olan Lombard komünleri birliklerini yolladılar. II. Friedrich'in kayınpederi III. Henry yüz şövalye ve büyük miktarda para yardımı gönderdi. Bununla birlikte Sultan el-Kâmil imparatora yardım için kendisine bir birlik yolladı.⁶⁷

İmparator kuvvetleri Temmuz 1238'de Cremona'da bir araya toplandı. Savaş planı için burada gerçekleştirilen toplantıda Ezzelino'nun önerisiyle ilk olarak Brescia'ya saldırılması kararlaştırıldı. İmparator kuvvetleri Ağustos ayında Brescia'yı kuşattı. Brescia ele geçirildiğinde imparatorun Verona çevresindeki güç üssü ile Milano hedefi için adeta bir köprü görevi yapacaktı. II. Friedrich kuşatma için büyük bir mancınık, kuşatma makineleri, koçbaşı ve mühendisler getirdi. Bu sırada Calamandrino adında İspanyol bir mühendis imparatorluk ordusuna katılmak üzere kampa giderken Brescialılar tarafından ele geçirildi. Bu mühendis çeşitli hediyelerle kendileri için savaşmalarını isteyen şehir tarafından ikna edilerek imparatora karşı mücadele etti. Calamandrino şehirlilerin imparatorun kuşatma kulelerine zarar verecek kadar güçlü mancınıklar inşa etmelerini sağladı.⁶⁸

Brescia şehri kolay bir av değildi. Brescialılar imparatora teslim olduklarında merhamet görmeyeceklerini düşünerek, korkunç bir cezaya uysalca boyun eğmek yerine evlerini savu-

⁶³ Buttler, *age*. s. 273.

⁶⁴ Jean Louis A. Huillard-Breholles, *Historia Diplomatica Friderici Secundi*, V. VII, Paris 1857, s. 146.

⁶⁵ Abulafia, *age*. s. 305-306.

⁶⁶ Kantorowicz, *age* s. 455-456.

⁶⁷ Buttler, *age*. s. 275-276.

⁶⁸ Abulafia, *age*. s. 308-309.

nurken şanlı bir şekilde ölmeyi daha iyi bir son olarak gördüler. Kuşatmada yakalanan Brescialılar saldırdıkları ok, taş ve ateş topları fırtınasını önlemek için imparatorun hareketli kulelerine bağlandı. Brescialılar da imparator esirlerini saldırıların en yoğun yapıldığı duvarlara astılar. İmparatorluk kuvvetleri kuşatmada iki ay geçmesine rağmen kayda değer herhangi bir ilerleme kaydedemedi. İmparatorun kalabalık ordusu için çevrede yiyecek bulmak ve kötü hava koşulları şartları daha da zorlaştırdı. Bunun üzerine II. Friedrich 9 Ekim 1238 tarihinde Brescia ile barış anlaşması yaptı ve kuşatmayı kaldırarak Cremona'ya çekildi.⁶⁹ Brescia kuşatmasında İmparator II. Friedrich belki mağlup olmadı fakat zafer de elde edemedi. Bu nedenle Brescia kuşatmasının en önemli sonucu imparatorun başarısızlığının diğer Lombard şehirlerinin cesaretini artırdığı gerçeğiydi.

VI. İmparator II. Friedrich'in Afroz Edilmesi ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeler

II. Friedrich ile papa arasında bu esnada Sardunya üzerinde meydana gelen anlaşmazlık, imparatorun Lombard komünleri mücadelesine oldukça zarar verecekti. İmparator 1238'de gayrimeşru oğlu Enzio'yu Sardunya'nın büyük bir kısmının varisi olan ve şimdi dul kalan Prenses Adelasia evlendirerek onu adanın kralı ilan etti. Papalık kendi tımarı olarak gördüğü Sardunya'daki bu duruma hemen itiraz etti. Fakat imparator papalığa kulak asmadı.⁷⁰ İmparatorun bu davranışı zaten kendisine muhalif olan ve Lombard komünlerini destekleyen Papa IX. Gregorius'un kilisenin tüm gücünü II. Friedrich'e karşı aktif bir şekilde kullanmasını tetiklemiş oldu.

Papa IX. Gregorius öncelikle imparatorun açık bir düşmanı olarak bilinen Kardinal Montelongolu Gregorio'yu Lombardiya'ya elçisi olarak görevlendirdi. Montelongolu Gregorio oldukça kurnaz ve siyasi entrikalarda yetenekli birisiydi. Lombardiya bölgesinde imparatora düşman olan her komün şimdi bu kardinalin eliyle bir araya getirilerek "Guelf" adı altında birleştirilecekti. IX. Gregorius daha sonra Venedik ve Cenevizlilerle imparatora karşı mücadele etmek amacıyla bir ittifak meydana getirdi. Buna göre taraflar 1247 yılına kadar papanın izni olmadan imparatorla barış yapmayacaklarına dair karar aldılar.⁷¹ Papa liderliğinde II. Friedrich'e karşı kurulan ittifaklar, imparatorun Lombard komünleriyle olan mücadelesine bambaşka bir boyut kazandıracaktı. Brescia kuşatması başarısızlığı ve Papalıkla yaşanan Sardunya anlaşmazlığı II. Friedrich'in Lombard mücadelesinde dönüm noktası olacaktı.

Papa IX. Gregorius 1239 yılında Hristiyanların bir bayramı olan Palm Sunday günü St. Petrus Kilisesi'nde İmparator II. Friedrich'i çeşitli suçlamalar sunarak bir kez daha afroz etti.⁷² Buna göre; imparatorun Sicilya Krallığı topraklarındaki kiliselere baskı yapmak, kutsal toprakların geri alınmasının engellenmesi, Roma'da papaya karşı ayaklanma çıkarmak gibi suçlarla afroz edildiği bildirildi.⁷³ Papa IX. Gregorius tarafından Kutsal Roma İmparatoru II. Friedrich'in afroz edilmesiyle, Avrupa'nın zihninde yer alan ideal papa-impator resmi artık sonsuza kadar paramparça oldu.⁷⁴

İmparator Sicilya Krallığı'nın kapılarını Papalığın din adamlarına karşı kapattı ve birtakım önlemler aldı. Papalık İngiltere, Fransa, İskandinavya gibi uzak yerlerden para ve asker toplamaya çalışsa da bu ülkelerin kralları ve halkı kendisine gerekli desteği göstermediler. Mesela Fransa Kralı Louis, imparatorun afroz edilmesine Kilise konseyi eliyle yapılmadığı için papanın imparatoru devirmek için aldığı bireysel bir karar olarak baktı ve papanın bu

⁶⁹ Allshorn, *age.* s. 158-160.

⁷⁰ Üstün, *age.* s. 160.

⁷¹ Abulafia, *age.* s. 309-311; Kantorowicz, *age.* s. 466-467.

⁷² Anonim, *age.* s. 27.

⁷³ Whalen, *age.* s. 96.

⁷⁴ Kantorowicz, *age.* s. 473.

konuda fazla ileri gittiğini belirtti. Bununla birlikte II. Friedrich papanın suçlamalarına karşı kendini savunan ve aforoz edilmesiyle haksızlığa uğradığını belirten mektuplar yayınlandı.⁷⁵

1239 yılının Haziran ayında imparator Bologna üzerine yürüdü. Burada bulunan birkaç kaleyi harap edip yaklaşık bin askeri esir aldı. Daha sonra Sardunya Kralı yaptığı gayrimeşru oğlu Enzo'yu Orta İtalya'da yerine başvekil olarak atadı ve kendisi Lombardiya'daki mücadeleye devam etmek için Cremona'ya geçti.⁷⁶ İmparator Eylül ayında Milano üzerine bir sefer başlattı. Bu kasabadaki kırsal bölgeleri harap etti. II. Friedrich Milano'yu ele geçiremedi fakat bu sefer sırasında Como ve bazı kasabaların kendi tarafına geçmesini sağladı. Özellikle Como'nun imparatorun tarafına geçmesi oldukça önemli bir başarıydı. Çünkü Como şehri; Almanya'dan İtalya'ya geçişin anahtarıydı.⁷⁷

İmparator bundan sonra Cremona'ya geri dönerek bir süre Lombard Birliği'ne karşı olan mücadeleyi bırakarak Papalığa karşı mücadeleyi sürdürmeye karar verdi. İmparator Pisa'nın davetlisi olarak Noel'i burada geçirdi. II. Friedrich 1240 yılı Mart ayında yaklaşık beş yıllık bir sürenin ardından yeniden Sicilya'ya döndü. Haziran 1240'da topladığı kuvvetlerle birlikte harekete geçen imparator Papalık toprakları sınırına ilerledi. İmparator bu şekilde papayı aralarında barış gerçekleştirmek için ikna etmeye zorladı. Bu sırada Alman prensler yeni Töton Tarikatı Üstadı olan Thüringenli Konrad'ı papa ile imparator arasında barış müzakereleri yapması için Roma'ya elçi olarak gönderdiler.⁷⁸

Papa IX. Gregorius gerçekleştirilen görüşmede imparatorun aforozunu kaldırması için Lombard Birliği'nin de barış görüşmelerine dâhil edilmesi şartını ileri sürdü. Papa imparatoru aforoz ettiğinde nedenler arasında Lombard Birliği ile ilgili herhangi bir suçlama yoktu. IX. Gregorius şimdi imparatorun aforozdan kurtulmasının tek şartını Lombard Birliği'ne karşı siyasi taviz vermekle sağlamak istemekteydi. İmparator bu şartı reddetti ve böylece bu müzakereler başarısızlıkla sonuçlandı.⁷⁹

Roma'nın eski düşmanı olan Viterbo şehri imparatoru gelmesi için buraya davet etmişti. Bu durumdan gayet memnun kalan imparator, etkisini Roma şehri üzerinde de göstermeye başladı ve ona sempati duyan Romalılar gelip şehri teslim almasını istediler. Bu sırada birçok kardinal Roma'yı terk edip kaçtı. Papa IX. Gregorius ise rahip ve yardımcılarını etrafına toplayarak Romalılara seslendi. Kutsal emanetleri, Aziz Petrus, Aziz Paul'un başlarını ve Gerçek Haçı çıkarıp sokaklarda sergiledi. Papanın yaptığı konuşmadan etkilenen halk biranda tutumunu değiştirdi. Böylece papa, Roma şehrinin II. Friedrich'in ele geçirmesini engelledi.⁸⁰

Lombard Birliği 1239 yılının sonuna doğru Bologna'da bir araya geldi. Birlik gerçekleştirilen toplantıda Ferrara'nın ele geçirilmesi yönünde karar aldı. Ferrara şehrin içinden geçen Po Nehri ve çeşitli gezilebilir kanallar sayesinde, Doğu'dan gelen gemilere kolay erişim sağlamakta ve bu durum bölge halkına büyük zenginlik sağlamaktaydı. Bu komün o kadar zengindi ki tüm yönetim masraflarını ödedikten sonra her ay kentliler arasında bölünen bir fazlalık kalırdı. Bu şehri kendilerine rakip olarak gören Venedikliler, Lombard Birliği'ne destek verdiler. Şubat 1240'da Ferrara şehri üç taraftan kuşatma altına alındı. Milano, Brescia ve Piacenza'dan gelen birlikler kuşatanların sayısını artırdı. İmparator şehrin kendini savunabilmesi için beş yüz Alman süvari yolladı.⁸¹

⁷⁵ Abulafia, *age.* s. 316-317.

⁷⁶ Allshorn, *age.* s. 176-177.

⁷⁷ Anonim, *age.* s. 30; Kantorowicz, *age.* s. 475.

⁷⁸ Üstün, *age.* s. 164-166.

⁷⁹ Masson, *age.* s. 307-308.

⁸⁰ Allshorn, *age.* s. 179.

⁸¹ Buttler, *age.* s. 283-285.

Lombard Birliği'nin sayısız saldırıları başarısız oldu ve Venedik'ten gelen kuşatma makinelerinin bile tahkimatlar üzerinde çok az etkisi oldu. Fakat şehrin zengin orta sınıfı, ticaret trafiklerinin abluka tarafından kesildiğini ve tarlaların düşman tarafından harap edildiğini görmeye dayanamadı. Soyluların çoğu şehrin idarecisine düşman olmuştu. Şimdi düşmanla barış yapılması için tüccarlara destek verdiler. İki taraf arasında yapılan anlaşmaya göre; şehrin yöneticisi Salinguerra özgürce evine gidecekti ve şehir ve sakinleri her türlü yağma ve yarananmadan korunacaktı. Lombard Birliği kuvvetleri Haziran ayının başında şehre girdiler. Salinguerra ele geçirilerek hayatının geri kalan dört yılını onurlu bir esaret altında geçirdiği Venedik'e gönderildi. Şehir iki yıl boyunca bir Venedik podestası tarafından yönetildi. Daha sonra ise şehir halk tarafından desteklenen Esteli Azzo tarafından idare edildi. Azzo dönemi o kadar kötüydü ki yaklaşık bin beş yüz kişi veya aile şehri terk etti. Ferrara şehri bu dönemde artık özgür bir komün olarak var olmaktan çıktı. Bu şehir bir komün içindeki parti çatışmasının öfkesinin, özgürlüğün bir despotun ellerine gönüllü olarak teslim edilmesine nasıl yol açtığına en eski örneğini vermektedir.⁸² Ferrara'nın kaybedilmesi imparatora büyük bir darbe oldu.

İmparator bu sırada Lombard Birliği şehirlerinden biri olan Alessandria'da kendisini destekleyen grubun üstünlüğü ele geçirmesiyle birlikte bu komünü kendi tarafına çekmeyi başardı. İmparatorluk kuvvetleri Temmuz ayında Ravenna'ya sefer düzenledi. II. Friedrich geçen yıl aforoz edildiğinde ona olan bağlılığını bırakan bu şehir, idarecisi Paul Traverso'nun yakın zamanda öldüğünden dolayı savunma için kötü hazırlanmıştı. Şehir birkaç günlük kuşatmanın ardından teslim oldu. Onlar imparatorun merhamet dilediler ve isyandan önceki uzun bağlılıklarını ve sadakatlerini hatırlamasını istediler. İmparator halka merhamet gösterdi ve yalnızca muhalif partinin elebaşlarını cezalandırdı. Şehirde imparatorluk birlikleriyle garnizon kuruldu. II. Friedrich daha sonra Orta İtalya'daki en zorlu düşmanı olan Bologna'yı hedef aldı.⁸³

İmparator Bologna'yı ele geçirirse Toskana'ya olan geçişi sağlamış olacaktı. Bologna'nın alınabilmesi için öncelikle Faenza'nın alınmasının gerekliliğini gören imparator Ağustos ayı boyunca Faenza'yı kuşatma altına aldı. Kasım ayı gelmesine rağmen şehir halen ele geçirilememişti. Fakat imparator şehrin alınması için her şeyi yaptı. Kasabanın etrafına geniş çapta yeni duvarlar inşa etti ve içeride sıkışıp kalan vatandaşları, kimsenin ne girip ne de çıkabileceği şekilde hapsedi. Bununla birlikte, yakalanan yetmiş kadar vatandaşı kasabanın gözü önünde astı. Aynı zamanda imparator Venediklilerin üç gemisini ele geçirdi ve bunlardan yetmiş bin mark değerinde ganimet elde etti. Venedikliler bu duruma çok kızdılar ve Apulia kıyılarını gemileriyle yakıp yıktılar ve imparatorun üç şehrini yaktılar. Bunun üzerine imparator öfkeye kapıldı ve esir aldığı Milano podesta'sı olan Venedik doge'unun oğlunu, Apulia'da bir şehir olan Trani'deki yüksek bir kuleye, bedeninin daha sonra çürümesini ve yoldan geçenlere bir ders olmasını sağlamak için deriye bürünmüş şekilde astı.⁸⁴

Faenza'yı ele geçirmek için müstahkem bir kamp inşa ettirdi. II. Friedrich kışı burada geçirdi. Kış ilerledikçe Faenza sokaklarında kıtlık kol geziyordu. Şehirdeki işe yaramayan tüm yaşlı, kadın ve çocuklar sürüldü. Şehir yaklaşık sekiz aylık bir kuşatmanın sonunda 14 Nisan 1241'de teslim oldu. İmparator Faenza'yı ele geçirdikten sonra şehirdekilere merhamet göstermeyi ihmal etmedi.⁸⁵

⁸² Buttler, *age.* s. 285.

⁸³ Allshom, *age.* s. 182.

⁸⁴ Anonim, *age.* s. 31.

⁸⁵ Masson, *age.* s. 309-310.

II. Friedrich Lombard Birlikleri'ne karşı savaşırken diğer taraftan aforoz cezasının hala çözülemediğinin farkındaydı. İmparator mağdur tarafların şikâyetlerini çözüm için sunabilecekleri bir kilise genel konseyinin çağrılması gerektiğini düşünüyordu. Fransa Kralı IX. Louis ile yazışan imparator; aforoz eyleminden bu yana kendisi aleyhindeki davanın yargılanmasına izin vermediği için papayı suçluyordu. Papa IX. Gregorius düzenlenmesi istenen konseyde Lombard Birliği'nin iyi temsil edilmesini bekliyordu ve konseyi yalnızca İtalya'dan ve Hristiyan âleminin geri kalanından kendisine sadık bir taraftarın huzurunda imparatoru mahkûm etmek için bir fırsat olarak gördü. Konsey papa için barış değil, imparatora karşı zafer için bir araçtı. Papa kardinaler ile imparatorun temsilcileri arasındaki müzakereler sonuçlanmadan 1241 yılının Paskalyasında bir konsey yapılacağını ilan etti. İmparator çıkarlarını temsil etmeyen bir konsey fikrine düşmanca tepki gösterdi ve Roma'ya geleceklerin seyahat güvenliğini garanti etmeyi reddetti.⁸⁶

İmparator II. Friedrich, papaya Fransa Kralı IX. Louis gibi bağımsız bir hakem tarafından toplanılması gereken bir konsey için çağrıda bulunmuştu. Bu konseyde papa ve imparator rakip ama eşit davacılar olarak görülecek ve her biri savunmasını Hristiyan âleminin temsilcilerine sunarak onların kararına boyun eğecekti. İmparator ancak böyle bir konseyden adalet umabilirdi ve onun istediği tek şey adaletti. Üstelik imparatorun papanın ilan ettiği konseye itiraz etmesinin tek nedeni bu değildi. Papa IX. Gregorius konseye Venedik doge'u, Este Markisi ve Milanolular gibi imparatorun düşmanlarını da davet etmişti. Çağrılanların birçoğu papanın maşası altındaydı.⁸⁷

İmparator Faenza'daki kara yollarının çoğunu kapatabildiğinden, IX. Gregorius konseye katılacak olan delegelere deniz yolunu tercih etmelerini tavsiye etti. Bu iş için papa Cenevizliler ile temasa geçti. Buna göre Cenevizliler yolcu gemileri ve savaş kadirgalarından oluşan bir filo ile birlikte Nice ve Cenova'daki piskoposları bekleyecek ve onları Tiber ağzına götürecekti. Papa onlara tüm düzenlemeleri ve gerekli işlemleri yaptığını, Cenevizlilere güvenebileceklerini bildirdi.⁸⁸

Papa IX. Gregorius ile Cenevizlilerle arasında yapılan anlaşmaya göre yapılacak yolculuğun gizli tutulması kararlaştırıldı. Fakat imparatorun Ceneviz soyluları arasında çok fazla arkadaşı vardı. İmparatorun kendi amirali olan Anselmo de Mari bir Cenevizliydi. Nisan ayına kadar önemli sayıda İngiliz, Fransız ve İspanyol delegeler Cenova'ya geldi. İngilizler gemilerin aşırı kalabalığı ve kusurlu donanımlarını gördükten sonra yolculuğa çıkmamaya ya da vaskillerini göndermeye karar verdiler. 28 Nisan'da yirmi yedi kadirga ve otuz üç gemi yola çıktı. İlk hafta her şey yolunda gitti. Denizcilik konusunda kendine fazlaca güvenen Cenevizli kapitanlar Korsika ile Pisa kıyıları arasındaki dar deniz şeridinden geçerek Civitavecchia'ya giden daha kısa yolu seçmeye karar verdiler. İmparatorluk filoları Giglio ve Montecristo adaları arasında bekliyordu.⁸⁹

3 Mayıs 1241 tarihinde imparator filoları aniden saldırıya geçtiler. Kısa ve kanlı bir savaş meydana geldi. Savaşta yirmi iki gemi ele geçirildi. Üç düşman gemisi battı ve aralarında Beşançon Başpiskoposu dâhil olmak üzere yolcular boğuldu. İspanyol yolcuları taşıyan sadece üç yelkenli gemi Cenova'ya kaçmayı başardı. Dört binin üzerinde mahkûm ve yüzden fazla yüksek rütbeli kilise ileri gelenleri imparator kuvvetleri tarafından yakalandı. Cluny, Sistersiyen, Clairvaux gibi ünlü manastırların başrahipleri, birkaç kardinal ve bir dizi başpiskopos

⁸⁶ Abulafia, *age.* s. 345-346.

⁸⁷ Allshorn, *age.* s. 192.

⁸⁸ Kantorowicz, *age.* s. 544.

⁸⁹ Masson, *age.* s. 311-312.

imparatorun eline geçti. Sardunya Kralı Enzo Pisa'da galipleri ve tutsakları karşıladı.⁹⁰ İmparator muhtemelen elindeki esirleri kullanarak papa ile barışmayı umuyordu. Mahkûmlar biz-zat papanın imparatorla barış yapması için ona haber gönderip yalvardılar.

Papa IX. Gregorius bu sırada ölüm döşeğindeydi. Hapishanelerde ölen mahkûmlardan Tanrı'nın önünde kişisel olarak sorumlu olduğunu bildirmesine rağmen şimdi imparator ile mücadeleden asla taviz verilemeyeceğini söyledi. Papa IX. Gregorius 22 Ağustos 1241'de öldü. Yeni papa seçimi için bir araya gelen kardinaller kimin seçileceği konusunda uzun süre tartış-tılar. Sonunda papa olarak 16 Ekim 1241'de IV. Celestinus adını alan Milanolu Goffredo se-çildi. Fakat yeni seçilen papanın iktidarı on yedi gün kadar sürdü.⁹¹ Kardinaller tarafından yeni seçim için uygun şartlar sağlanana kadar geçen iki yıl boyunca papalık makamı boş ka-lacaktı.

İmparator papa ölüm döşeğinde iken Roma üzerine tekrar yürümüştü. Papa IX. Grego-rius'un ölümü üzerine II. Friedrich; kilise ile değil papa ile savaşta olduğunu belirterek kardi-nallerin yeni seçimi gerçekleştirebilmeleri için Roma önlerinden geri çekilmişti. IX. Grego-rius'un ölümüyle onun papalık muhalefetinden kurtulan imparator, Lombardlara karşı hızlı bir zafer kazanmayı umabilirdi. Fakat bu sırada Almanya ve Avrupa toprakları Moğol tehdidi ile karşı karşıya kaldı. Bunun üzerine II. Friedrich kendisinden yardım isteyen Alman prens-lerine dört bin süvari ile güçlü bir piyade birliği yolladı. Almanya topraklarına saldıran Mo-ğollar şehir surları ve savunular tarafından geri püskürtüldü. Fakat bu sırada Lombardları ezme şansı kaybedildi. İmparator Almanya yardımına büyük bir kuvvet gönderdiği için Lom-bardiya'da geniş çapta operasyon girişiminde bulunmak için kendini yeterince güçlü hisset-medi.⁹²

İmparator bu yüzden denizdeki yenilgisini takiben Cenova'ya yapılacak bir saldırının daha fazla başarı vaat edeceğini düşündü. İmparator kuvvetleri Malaspina ve Lunigiana'nın diğer soylularının ve Toskana'dan gelen birliklerin yardımıyla, dağlar arasında birkaç kale ele geçirdi ve kıyıya girdi. Diğer tarafta Pavia, Tortona, Alessandria, Vercelli, Alba ve Acqui'den büyük bir kuvvet toplandı. Ligurya dağlarında hala bağımsızlıklarını koruyan Montferrat Markisi ve daha küçük feodal beyler, Ceva, Carretto ve Bosco Markizleri ona katıldı. Ligurya kıyısındaki en büyük kasaba olan Savona, Cenova'ya karşı ayaklandı. Albenga, Finale ve batı Riviera'nın çoğu Savona şehri gibi aynı şekilde ayaklandılar. Sonra Cenevizli Anselmo de Mari komutasındaki Friedrich'in filosu geldi ve hâlâ cumhuriyete sadık kalan Noli'ye saldırdı. Ce-nevizliler gelen saldırılara karşı cesaretle kendilerini savundular. Tüm enerjilerini yeni bir do-nanma kurmaya adanmışlar ve çok geçmeden o kadar çok sayıda filo ile denize açıldılar ki im-parator amirali Noli kuşatmasını kaldırmak zorunda kaldı. Bununla birlikte Cenevizliler Noli'deki surları onarmakla meşgulken Amiral Anselmo Cenova'ya saldırdı. Limandaki sa-vunmasız ticaret gemilerini ve rıhtımları yok etti. Cenevizliler bu saldırıya karşı bir şey yap-a-madılar fakat imparator kuvvetlerine karşı karada başarılı oldular. Çünkü engebeli bölgeler işgalci orduların ilerleyişini zorlaştırmaktaydı. 1243 yılının başlarında Ceva, Carretto ve Mon-ferrat Markisi tekrar karşı tarafın yanında yer aldılar. İmparator için asıl büyük darbe ise No-vara ve Vercelli'nin yeniden Lombard Birliği'ne katılması oldu.⁹³

25 Haziran 1243'de IV. Innocentius adı alan Cenevizli Kardinal Sinibaldo Fieschi papa olarak seçildi. Yeni seçilen papa imparatorla hemen hemen aynı yaşta idi ve şimdiye kadar hayatı siyasi entrikalarla ve diplomatik görevlerle geçmiş olan kurnaz bir kişiydi. Papanın

⁹⁰ Kantorowicz, *age.* s. 549.

⁹¹ Anonim, *age.* s. 37; Allshorn, *age.* s. 201-205.

⁹² Buttlar, *age.* s. 290-291.

⁹³ Buttlar, *age.* s. 291-292.

mensubu olduğu Fieschi ailesi menfaatleri doğrultusunda her türlü yola başvurmaya, aldatmacaya, soğukkanlılıkla bütün ahlaki düşünceden bağımsız olarak amaçlarının peşinde koşmaya meyilliydi. Yeni papa döneminde papalıkla anlaşma yapılması ve imparatorun aforozunun kaldırılması için müzakereler başlatıldı. Kilise topraklarına el konulması, mahkûmların serbest bırakılması ve imparatorun tövbe edeceğine dair tüm konular bertaraf edildi ve sonra bütün meselelerin püf noktası olan Lombard sorununa geçildi.⁹⁴ Lombardların yapılacak olan anlaşmaya dâhil edilmesi aşılmaz bir engel olmaya devam etti.

Papalık ile müzakereler sürdürülürken imparatorun en büyük düşmanlarından biri olan Kardinal Raniero Capocci'nin desteğiyle memleketi olan Viterbo'ya saldırılması taraflar arasındaki barış görüşmelerine darbe vurdu. 1240 yılından beri Viterbo imparatorluk idaresinde yöneltmekteydi. Kardinal Raniero bu şehirde yeniden Guelf hâkimiyetini tesis etmek için bir girişimde bulundu. Romalılar ve paralı askerler tarafından düzenlenen ani bir baskın sonucu Viterbo'nun kontrolü Guelflerin eline geçti. İmparatorun şehirde bulunan küçük bir garnizonu, sağlam surlarla çevrili bir kasabada düşmana karşı direnmekteydi. Bu sırada imparator orta büyüklükte bir orduyla Viterbo önlerine geldi. İmparator şehrin sağlam surları karşısında çaresiz kaldı ve içerideki garnizonunun güvenli bir şekilde dışarı çıkması şartıyla barış yapılımasını kabul etti. İmparatorluk garnizonu dışarı çıkmak için ayrıldığında Guelfler anlaşmaya uymadılar ve onlara saldırdılar. Bu saldırı sonucu askerlerin birçoğu hayatını kaybetti.⁹⁵

İmparator II. Friedrich gerçekleştirilen saldırıyı düzenleyen Kardinal Raniero olduğunun farkındaydı. İmparator papaya yaşananları bildiren bir mektup ele aldı. Papa Viterbo kasabasına para cezası ve esir alınan askerlerin serbest bırakılması için talimat verdi. Cezanın uygulanması için Kardinal Raniero'yu görevlendirdi. Fakat kardinalin göz yummasıyla birlikte verilen ceza yerine getirilmesi. Papa imparatorundan özür diledi. İmparator barış yapılması ve aforozdan kurtulmak için bir kez daha yaşananları görmezden gelmek zorunda kaldı. Fransa Kralı IX. Louis'in aracılığıyla 1244 yılında papa ile imparator arasında geçici bir barış anlaşması meydana geldi. Roma'da düzenlenen konferansta barış şartları açıklandı. Fakat Roma'ya gelen Lombard elçileri barış anlaşmasını kabul etmediler. Papa IV. Innocentius şartlarda bazı değişiklikler yaptı ve imparatorun üzerindeki aforoz kalkmadan önce anlaşmada belirttiği toprakları papalığa teslim etmesini istedi. İmparator onun bu şartlarını reddetti.⁹⁶

İmparator II. Friedrich bu sırada aradaki anlaşmazlıkları çözmek için papaya yüz yüze görüşme yapmak istediğini söyledi. IV. Innocentius imparatorun bu teklifini önce reddetmekle birlikte sonra onunla görüşmeyi kabul etti. Papa görüşmek için Narni'yi uygun gördü. Roma'dan ayrılarak maiyeti ile birlikte yola koyulan papa önce Civita Castellana'ya ulaştı. Daha sonra buradan ayrılan papa Sutri'ye geçti. Sutri'de kılık değiştiren papa Ceneviz kadırgası ile denize açılarak 7 Temmuz 1244'te memleketi olan Cenova'ya ulaştı. Bir süre burada kalan papa daha sonra 2 Aralık 1244'te Lyon'a vardı.⁹⁷ Papanın imparatorla buluşma bahanesiyle Roma'dan kaçışı kimseye sızdırılmayan kusursuz bir plandı. İmparatorun olası Roma'yı işgali sonucu onun eline geçmekten kokan papa en iyi seçimin şehirden ayrılmak olduğuna karar vermişti. Üstelik Roma'da değilken imparatora karşı daha özgür hareket edebilir, imparatorun aforozu ile ilgili Avrupalı yönetici ve din adamlarından istediği desteği alabilirdi.

Papa IV. Innocentius Lyon'a kaçtıktan sonra imparatorla olan mücadelesini bir üst seviyeye çıkarmak için çabaladı. 27 Aralık'ta cemaatine hitap ettiği konuşmasında Haziran 1245

⁹⁴ Masson, age. s. 320-321.

⁹⁵ Abulafia, age. s. 357.

⁹⁶ Kantorowicz, age. s. 587-588.

⁹⁷ Üstün, age, s. 178.

tarihinde Lyon'da genel bir kilise konseyi yapılacağını ilan etti. Konseyde; Kudüs'ün kaybedilmesi, İstanbul Latin İmparatorluğu'na yönelik tehdit, Moğol istilası ve papalık-impator ilişkilerinin ele alınacağını duyurdu.⁹⁸ İmparator konsey çağrısı sonrası papaya barış ve bağışlanma talebini yeniledi. Fakat onun bu çağrısı karşılıksız kaldı.

28 Haziran 1245 tarihinde Lyon Konsili'nin ilk oturumu yapıldı. Papa IV. Innocentius konseyde gerçekleştirdiği konuşmada II. Friedrich ile ilgili olarak; sahip olduğu harem, Müslümanlarla gerçekleştirdiği ittifaklar ve en önemlisi kilise emirlerine uymayıp, papalığa ait olan topraklarını iade etmemesi konularında impatora karşı suçlamalarda bulundu. Buna karşın impatorun temsilcisi olan Suessalı Taddeo söz alarak papanın impatora yönelik iddialarının tümünü çürütmeye yönelik cevap verdi. Daha sonra 17 Temmuz'daki konseyin üçüncü oturumunda İmparator II. Friedrich'in hakkındaki suçlamalar tekrar edilerek aforoz edilmesine karar verildi.⁹⁹ İmparator papanın öncülüğünde alınan bu kararı şiddetle reddederek kabul etmedi. II. Friedrich kendisinin hala impator olduğunu ve karşısında papa ya da her kim olursa olsun savaşmadan tacını asla teslim etmeyeceğini bildirdi.

II. Friedrich aforoz haberini aldığı sırada Torino'da bulunuyordu. İmparator burada Piedmont'daki otoritesini yeniden tesis etti. Montferrat, Ceva ve Carretto Markisleri yeniden onun safına katıldılar. Alessandria sakinleri ona şehirlerinin anahtarlarını getirdiler. Asti ve Savoy Kontu impatora bağlılıklarını bildirdiler. II. Friedrich sonbaharda yönünü Milanolulara çevirdi ve Pavia ve Piedmont kuvvetleriyle birlikte batıdan Milano topraklarına ilerledi. Piacenza'dan gelen süvariler ve beş yüz Cenevizli okçu tarafından desteklenen Milanolular topraklarıyla kesişen nehirleri o kadar ustaca kullandılar ki impator onları ne meydan savaşına çekebildi ne de şehre doğru ilerleyebildi. Bu sırada Kral Enzo Parma, Reggio, Cremona, Lodi ve Bergamo'dan topladığı askerlerle Milano'ya doğudan saldırmıştı. Enzo Adda ve Milano'ya sadece birkaç mil uzaklıkta bulunan Gorgonzola'yı ele geçirdi. Daha sonra gerçekleşen mücadelede Enzo savaşta atsız kaldı ve esir alındı. Milanolular onu bir daha asla topraklarına girmeyeceğine yemin ederek serbest bıraktıklarını bildirdiler. Sonuçta her iki taraf da zafer iddia edemezdi fakat savaş Enzo'nun ilerlemesini durdurdu. Kısa bir süre sonra impatorluk kuvvetleri Milano'dan ayrıldı. Bu II. Friedrich'in Milano'yu ezmek için son girişimiydi.¹⁰⁰

VII. İmparator II. Friedrich'in Parma Şehrini Kaybı ve Sonrasında Yaşanan Gelişmeler

On yıllık savaşın ardından impatorluk partisi İtalya'da genel olarak yükselişteydi. Ancona bölgesinin çoğu ona itaat etti. Umbria, Perugia, Assisi, Orvieto ve Todi'de ona karşı güçlü bir parti oluşturdular ancak diğer komünlerin çoğu kendi iradeleriyle ya da zorla onun tarafına geçti. Roma ve çevresindeki küçük kasabaların çoğu ona düşmandı fakat 1246'da Viterbo yeniden onun idaresi altına geçti. Toskana şehirlerinden Siena, Arezzo ve hepsinden önemlisi Pisa impatoru destekledi. Lombardiya'da bile çoğu komün onun tarafındaydı. İmpatora muhalif olan başlıca şehirler Milano, Brescia, Piacenza ile daha küçük şehirler olan Crema, Novara ve Vercelli'den oluşmaktaydı. Doğu'da Bologna, Mantua ve Ferrara ikinci bir düşman grubu oluşturmakla birlikte Treviso tüm müttefiklerden izole halde Ezzelino'nun saldırılarına karşı konumu korumaktaydı. II. Friedrich'in egemenliği altındaki bölgelerin genişliği onun otoritesini herhangi bir yerde sağlam bir temelde kurmasını zorlaştırmaktaydı.¹⁰¹

II. Friedrich 1247 yılında ikinci defa Torino'da bulunduğu sırada Sardunya Kralı Enzo impatorun kendisinden yardım talebinde bulundu. Bundan iki yıl önce kadar Piacenza'ya

⁹⁸ Jean Louis A. Huillard-Breholles, *Historia Diplomatica Friderici Secundi*, V. VII, Paris 1860, s. 311; Whalen, age. s. 393.

⁹⁹ Anonim, age. s. 43; Abulafia, age, s. 368-372.

¹⁰⁰ Buttler, age. s. 298.

¹⁰¹ Buttler, age. s. 299.

kaçan yetmiş kadar Guelf şövalye bir Pazar günü ansızın memleketleri Parma'nın önünde belirdiler. Guelfler II. Friedrich'in Torino'da bulunduğunu biliyorlardı. Kral Enzo bu esnada Parma'nın en iyi şövalyeleri ile birlikte Brescia bölgesinde bulunan bir kaleyi kuşatmakla meşguldü. Parma'da bulunan diğer imparator askerleri bir düğün dolayısıyla içki içip eğlenmekteydiler. Guelf şövalyelerin yaklaştığı haberini alır almaz onlara karşı koymak için harekete geçtiler fakat geç kaldılar. Şehrin podestası Arrigo Testa öldürüldü. Guelfler yeniden Parma şehrinin kontrolünü ele almayı başardılar.¹⁰²

Parma şehrinin kaybedilişi Arno Vadisi'ne ve Toskana'ya ulaşım sağlayan Cisa geçiti ile imparatorun baş düşmanı Milano'ya erişim sağlayan geniş Lombard Ovası arasında stratejik bir konumda bulunduğu için imparatora büyük bir darbe oldu. Enzo şehre daha fazla papalık yardımını gelmesini engellemek için uğraşsa da fazla başarılı olamadı. Bu esnada Kardinal Montelongolu Gregorio Parma'daki kontrolü ele alarak şehirdeki Guelf iktidarını korudu.¹⁰³ Şehir imparatorluk kuvvetleri tarafından kuşatılarak ablukaya alındı.

İmparator II. Friedrich 1247 yılı sonlarında Parma'ya geldi. Kuşatma kışın devam ederken kalabilmek için imparator Parma civarında zafer anlamına gelen "Vittoria" adını verdiği bir şehir inşa etti. Parma'nın dışarıyla olan tüm bağlantısı kesilmişti. Şehirde açlık ve gömülmemiş cesetler nedeniyle salgın hastalık kol geziyordu. İmparator yeni kurduğu şehirde Parmalıların kendisine teslim olmasını bekliyordu. Diğer taraftan Montelongolu Gregorio şehrin teslim olmaması için elinden geleni yapmaktaydı. Şimdi II. Friedrich düşmanı alt edeceğinden ve Parma'yı yeniden ele geçireceğinden o kadar emindi ki imparatorun aşırı güveni ona oldukça pahalıya mal oldu. Muhtemelen Vittoria'da düşmana haber sızdıran casuslar vardı.¹⁰⁴

Köln Kraliyet kroniğindeki bilgilere göre Vittoria'nın düşüşü, Parmalılar tarafından tasarlanan bir planla gerçekleşti. Parma halkı II. Friedrich tarafından uzun süren kuşatmadan yorulmuştu. Şimdi onu yenmek için daha kurnaz bir yöntem denemeye karar verdiler. Böylece önde gelen adamlardan bazıları, sanki kaçıyormuş gibi şehri kurnazca terk ettiler. Kendilerini ve mallarını imparatora teslim ettiler ve onun lütfuna geri alındılar. Ama asıl niyetleri onun düşüşü için çalışmaktı. Dışarıdan onu sevdiklerini iddia ederken, kalplerindeki nefreti gizlediler ve Vittoria şehri olan Friedrich'in kampındaki diğer kuşatmacılar ile birlikte Parma'ya saldırıyor gibi görünüyorlardı. Beş yüz ya da daha fazla silahlı adamla birlikte kamptan sık sık geziler yapmak ya da Parma'dan yaklaşık üç mil uzaktaki bir dereye yaban kuşlarını kovalamak II. Friedrich'in âdetiydi. İmparatorun ihaneti için belirlenen gün geldiğinde, bu kaçaklar Parma adamlarıyla önceden planladıkları şeyi yaptılar.¹⁰⁵

18 Şubat 1248 tarihinde II. Friedrich gayrimeşru oğlu olan Manfred ile birlikte Parma şehri civarında avlanırken ve Enzo da bir başka yerde bulunduğu sırada Parmalılar harekete geçtiler. Şehrin önüne gelen düşman kuvvetleri gören garnizondaki askerler Vittoria'dan ayrılarak düşmanın peşine düştüler. Fakat bu hareket sadece onları şehirden ayırmak için planlanmıştı. Askerler şehri terk ettiği anda Parmalı yaşlı kadın, erkek ve çocuklar imparatorun şehrine saldırdılar. Şehirdeki zayıf korumayı bertaraf ederek içeri girmeyi basardılar. İmparatorun tüm hazinesi, krallık asası, tacı ve hatta el yazması düşman tarafından ele geçirildi. Ayrıca imparatorun danışmanı Suessalı Taddeo bu sırada şehirdeydi. Düşman tarafından yakalanarak elleri kesildi ve daha sonra öldürüldü. İmparator şahinlerinin gümüş çanlarının alarm seslerini duyup geri döndüğünde artık her şey için çok geçti.¹⁰⁶ Parma gibi bir şehrin kaybının

¹⁰² Salimbene, *St. Francis to Dante: Translations from the Chronicle of the Franciscan Salimbene (1221-1288)*, (İng. Trs. G. G. Coulton), London 1907, s. 116.

¹⁰³ Abulafia, *age.* s. 396-397.

¹⁰⁴ Kantorowicz, *age.* s. 655-656; Allshorn, *age.* s. 259-260.

¹⁰⁵ Anonim, *age.* s. 52.

¹⁰⁶ Salimbene, *age.* s. 122-123; Kantorowicz, *age.* s. 656-657.

ardından onu geri almak uğruna imparator şimdi hazinesini ve savaş gücünü kaybetmenin derin üzüntüsü yaşayacaktı.

İmparator Vittoria şehrinin ele geçirildiğini görünce yanındaki az sayıda bulunan askerlerle birlikte Cremona'ya geçti. İmparator burada üç gün içinde Cremona ve Pavia'dan topladığı kuvvetlerle yeni bir ordu meydana getirdi. 22 Şubat günü Parma'ya saldırmak üzere harekete geçti. Bu sırada Enzo önderliğindeki askeri bir birlik tarafından Mantova ile Ferrara'dan Parma şehri için erzak taşıyan yüz gemi yağmalandı ve yaklaşık üç yüz kişi esir alındı. II. Friedrich Vittoria şehri harabelerinde bir savaş konseyi topladı. Konseyde yeniden Parma'ya saldırmanın zaman kaybı olacağı yönünde karar verildi. II. Friedrich bu sırada Pontremoli'ye giden yolu ve düşman tarafından tehdit edilen geçidi güvence altına almak için yakınlarında bir kamp kurmuştu. İmparatorluk kuvvetleri burada Parma'daki Guelflere liderlik eden Kardinal Orlando de Rossi ile birlikte altmış şövalyeyi yakalayıp yüz kadar askeri öldürmeyi başardılar.¹⁰⁷

İmparatorun Parma'yı kaybetmesiyle bu yıl Novara şehri yeniden Lombard Birliği'ne katıldı. Vercelli şehri ise tekrar imparatorun yanında yer aldı. Ezzelino aynı yıl Feltre ve ertesini yıl da Este ile Belluno'yu ele geçirdi. Bu sırada Papa IV. Innocentius elçisi olarak bir din adamından çok savaşçı olan Kardinal Ottoviano degli Ubaldini'yi Bologna'ya göndermişti. Kardinal buradakileri Romagna üzerine büyük bir sefer düzenlemek için ikna etti. Ravenna, Imola, Cesena, Forlimpopoli, Bertinoro ve Rimini Guelflere teslim olup onlara katıldılar. Bir imparatorluk garnizonunun bulunduğu Faenza iki haftalık kuşatmanın ardından düşmana teslim oldu. Sonra Bolognalılar Kardinal Ubaldi'nin liderliğinde Modena'ya doğru ilerlediler. Onlara karşı koymak için harekete geçen Enzo Almanlar, Apulia, Cremona, Reggio, Pavia kuvvetleri ile Parma ve Piacenza'dan sürgün edilenlerden oluşan kuvvetlerle ilerledi. İki taraf Fossalta'da karşı karşıya geldi.¹⁰⁸

Bolognalılar yapılan savaşta galip geldiler. Enzo ve yaklaşık bin kadar askeri esir aldılar. Enzo'nun esareti II. Friedrich için başka bir büyük darbe oldu. İmparator önce şehri yıkmakla tehdit etti. Daha sonra eğer oğlunu ona verirlerse, Bologna'nın duvarlarını altın bir yüzükle kuşatacağına söz verdi. Bolognalılar her türlü fidyeyi reddetti ve imparator oğlu Enzo öldürülmesin diye tehdidini uygulamaya ve şehri kuşatmaya cesaret edemedi. Böylece Enzo ölene kadar yirmi üç yıl boyunca Bologna'da tutuldu.¹⁰⁹ İmparatorun en sevdiği oğullarından birisi olan Enzo orta boylu, alımlı birisi olup babası gibi güçlü ve cesur bir komutandı.¹¹⁰ II. Friedrich için oğlunun yerini doldurmak imkânsızdı. Enzo'nun kaybı imparatorun Lombard komünlerine karşı olan mücadelesinde kendisine büyük bir güç kaybı yaşattı.

Eylül ayında Bolognalılar Modena'yı kuşattı. Kasabalılar duvarların arkasından kendilerini cesurca savundular. Onları açığa çıkarmak için Bolognalılar mancınıklarının birine gümüş ayakkabılı eşek ölüsünü şehre doğru fırlattılar. Bu o zamanın düşüncesine göre oldukça büyük bir hakaretti. Ceset kasabadaki ana çeşmenin havuzuna düştü. Bu Modenalıları o kadar çok sinirlendirdi ki şehirden çıkıp bir sorti yaparak düşmanı şaşırttılar ve cesedin atıldığı mancınığı yok ettiler. Kasabalıların yaptığı bu onurlu hareket onların ancak düşmanla barış müzakereleri yapmalarını sağlayabildi. Şehrin Guelflere katılması şartıyla Bolognalılar geri çekilmeyi kabul ettiler. Elçi şehir ile kiliseyi barıştırdı. Böylece Ocak 1250'de II. Friedrich'in en

¹⁰⁷ Kantorowicz, *age.* s. 657-658.

¹⁰⁸ Buttlar, *age.* s. 305-306.

¹⁰⁹ Allshorn, *age.* s. 269.

¹¹⁰ Salimbene, *age.* s. 124.

güçlü müttefiklerinden birini kaybetti. Aynı yıl Milano tarafından kuşatılan Como da yeniden Lombard Birliği'ne katılmak zorunda kaldı.¹¹¹

1248 yılında Faenza ile Ravenna imparatorun tarafına geçmişti. Bu dönemde II. Friedrich için en önemli olay 1250'de Lombard Birliği'nin temel direklerinden biri olan Piacenza'nın aniden onun tarafına geçmesi oldu. Bu şehir altmış yıldan fazladır Parma'nın ölümcül düşmanı olmuştu ve Parma'nın Guelf davasına katılmasıyla bu uzun süredir devam eden düşmanlığın ortadan kaldırılması pek beklenemezdi. Her ne kadar imparator lehine bazı olumlu gelişmeler yaşansa da II. Friedrich Lombardiya'daki savaşı artık fiili olarak terk etmişti.¹¹² İmparator II. Friedrich son zamanlarda yakalandığı dizanteri hastalığından dolayı 13 Aralık 1250'de hayatını kaybetti. Onun ölümüyle birlikte İtalya'daki imparatorluk otoritesini yeniden sağlama şansı kayboldu.

Sonuç

Kutsal Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyet alanı Almanya ve İtalya toprakları olmakla birlikte Alplerin getirmiş olduğu zorlu coğrafi şartlar, Kuzey İtalya'daki imparatorluk idaresinin tesisini zorlaştıran doğal bir engel teşkil etmekteydi. Lombardların ele geçirdiği Kuzey ve Orta İtalya'daki şehirlerin zamanla ekonomik refah seviyeleri yükselmiş ve böylece bu bölgelerde yeni bir zengin sınıf oluşmuştu. Bu sınıf daha önce belirttiğimiz üzere siyasi boşluktan yararlanarak imparatorluktan bağımsız olarak özerk bir yönetim anlayışını benimsediler. Bu durum ister istemez Kutsal Roma İmparatorları ile Lombard şehirleri ya da komünleri adı verilen Kuzey ve Orta İtalya'daki bölgelerdeki imparator karşıtı şehirler arasındaki çatışmayı zorunlu hale getirdi. Özellikle İmparator Friedrich Barbarossa Lombard şehirlerini itaat altına almak için İtalya'ya defalarca sefer düzenledi. Bunun üzerine İtalya'daki muhalif şehirler Lombardlar Birliği adıyla bir araya gelerek imparatora karşı mücadele ettiler. Friedrich Barbarossa Lombard şehirlerine karşı birtakım başarılar elde etse de onları tamamen itaat altına almayı başaramadı. Tam aksine taraflar arasında yapılan anlaşma ile birlikte Barbarossa bu şehirlerin bağımsızlığını tanımak zorunda kaldı.

Barbarossa sonrası II. Friedrich döneminde İtalya'da yaşanan imparatorluk-Lombard komünleri arasındaki mücadele yeniden ortaya çıktı. Bununla birlikte İmparator II. Friedrich teoride Lombard komünlerine karşı mücadele etmiş olsa da pratikte bu mücadeledeki en büyük rakibi Papalık oldu. İmparatorun Lombard komünleri karşısında olası zaferi, İtalya topraklarındaki Papalığın tek müttefikini kaybetmesi ve imparatorun doğrudan Papalığı hâkimiyeti altına alması demektir. Bunu çok iyi bilen Papalık, II. Friedrich'e karşı doğal müttefiki olan Lombard komünlerini destekledi.

Papalık, II. Friedrich'in gücünü kırmak için onu aforoz etmekten çekinmedi. Hatta 1245 yılında gerçekleştirilen Lyon Konsili ile İmparator II. Friedrich'in papa tarafından aforozu tüm dünyaya resmen ilan edilip tescillendi. Bununla birlikte Papalık sapkın olarak adlandırılan Lombard şehirlerine verdiği tavizkar politikalar ile imparatorun onlara karşı başarısız olması için elinden geleni yaptı. Böylece İmparator II. Friedrich'in Lombard komünlerine karşı başlattığı mücadele adeta onun sonu oldu. İmparator hayatının son dönemini neredeyse sadece bu amaç için geçirdi ve sonunda Lombard komünlerine boyun eğdiremeden hayata veda etti.

İmparatorun başarısızlığı ve ölümü belki Lombard şehirlerinin bundan sonraki süreçte bağımsızlıklarını tamamen sağladıkları düşüncesini akıllara getirmiş olsa da gerçekte durum sanıldığı gibi olmadı. Lombard Birliği adı altında İmparator II. Friedrich'e karşı özgürlükleri

¹¹¹ Buttler, *age*. s. 307.

¹¹² Buttler, *age*. s. 308.

için adeta yok olma pahasına verdikleri mücadele aslında komünlerin bağımsızlıklarını kaybetmelerine zemin hazırladı. Çünkü Lombard komünleri dışarıdaki düşmanlara ve içerideki hiziplere karşı koyabilmek için kaçınılmaz olarak şehirlerinin en üst yönetimini tek bir kişiye vermeye mecbur bırakıldı. Bu durum şehirlerdeki hırslı feodal soylular veya hizipçiler tarafından kullanılan büyük bir fırsata dönüştü. Böylece bu kişiler idare ettikleri topluluklarda despotik bir yönetim kurma teklifinde bulundular.

Verona ve Ferrara şehirlerinin düşmanlarına kafa tutmak için kendilerini bir efendiye teslim etmelerini aynı şekilde diğer şehirler de takip ettiler. İtalya'nın neredeyse tamamında Guelf ve Ghibellin partileri arasındaki süregelen çatışmada Lombard komünleri, uğruna mücadele ettikleri özgürlüklerini yitirdiler ve şehirlerini yöneten despotun boyunduruğu altına girdiler. Ayrıca İmparator II. Friedrich'in ölümünden sonra Lombardiya'daki eski siyasi simgeler büyük ölçüde ortadan kalktı. Lombard şehirleri arasındaki mücadele komün ile komün, rakip soylu aileler arasındaki karışık bir güç çekişmesine evrildi.

KAYNAKLAR

- ABULAFIA, David, *Frederick II, A Medieval Emperor*, Oxford University Press, New York 1988.
- ALLSHORN, Lionel, *Stupor Mundi*, London 1912.
- AMARI, Michele, *Storia dei Musulmani di Sicilia*, III, Floransa, 1872.
- ANONİM, *Chronica Regia Coloniensis*, (İng. Trs. Graham A. Loud), 2013, s. 1-57.
- BLACK, Jeremy *Kısa İtalya Tarihi*, (Çev. Ekin Duru), Say Yayınları, İstanbul 2020.
- BLASIIS, Giuseppe, *Della vita e Delle Opere di Pietro Della Vigna*, Napoli 1860.
- BROWNING, Oscar, *Guelphs and Ghibellines, A Short of History of Medieval Italy 1250-1409*, London 1894.
- BUTTLER, W. F. *The Lombard Communes*, London 1906.
- CLIFFORD, R. Backman, *The Worlds of Medieval Europe*, New York 2003.
- COLEMAN, Edward, "Cities and Communes", *Italy in the Central Middle Ages 1000-1300*, (Ed. David Abulafia), Oxford 2004.
- ÇEKİÇ, Ayşe, *Kudüs'ün Gölgesinde Eyyûbî-Haçlı İlişkileri, (Savaş, Diplomasi ve Barış)*, Gece Kitaplığı, Ankara 2020.
- DUGGAN, Christopher, *İtalya'nın Kısa Tarihi*, (Çev. Tuna Erkmen), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2020.
- FERENTE, Serena, "Guelphs! Factions, Liberty and Sovereignty: Inquiries About the Quattrocento", *History of Political Thought*, V. XXVIII. No: 4, Winter 2007. p. 572-598.
- FREED, B. John, *Frederick Barbarossa, The Prince and The Myth*, London, 2016.
- FULBROOK, Mary, *Almanya'nın Kısa Tarihi*, (Çev. Sabri Gürses), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2017.
- HUILLARD-BREHOLLES, Jean A. Louis, *Historia Diplomatica Friderici Secundi*, V. II/I, Paris 1852.
- HUILLARD-BREHOLLES, Jean A. Louis, *Historia Diplomatica Friderici Secundi*, V. V/I, Paris 1857.
- HUILLARD-BREHOLLES, Jean A. Louis, *Historia Diplomatica Friderici Secundi*, V. VI/I, Paris 1860.
- KANTOROWICZ, Ernst, *Frederick the Second 1194-1250*, New York 1957.
- KAYMAKÇI, Emre, *Ege Adaları'nda Hâkimiyet Mücadelesi*, Selenge Yayınları, İstanbul 2021.
- KURSTJENS, Huub, *De Hohenstaufen En Nijmegen*, Gemeente Nijmegen 2016.
- MACHIAVELLI, Niccolo, *Floransa Tarihi*, (Çev. A. Doğucan Hanegelioğlu), Doğu-Batı Yayınları, Ankara 2022.
- MASSON, Gerogina, *Frederick II of Hohenstaufen A Life*, London 1957.
- PAUL THE DEACON, *History of the Lombards*, (İng. Trs. William Dudley Foulke), Philadelphia 1974.
- ROSENWEIN, H. Barbara,, *A Short History of Middle Ages*, Toronto 2018.
- RYCCARDI DE SANCTO GERMANO, *Notarii Chronica*, (Nşr. Georgius Heinricus Pertz), Hannover 1864.
- SALIMBENE, *St. Francis to Dante: Translations from the Chronicle of the Franciscan Salimbene (1221-1288)*, (İng. Trs. G. G. Coulton), London 1907.
- SERDAR, Murat, "Orta Çağ Avrupası'nda Papalık", *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, (Ed. Özlem Genç), TLB Yayınları, Niğde 2021.
- ŞAHİN, Seyhun, *Sicilya'da Normanlar ve Müslümanlar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2016.
- TACITUS, Cornelius, *Germania*, (Çev. Mine Sarucan), Alfa Yayınları, İstanbul 2016.

- ÜSTÜN, Ergun, *Sicilya'da II. Friedrich ile Papalık Arasındaki Hâkimiyet Mücadelesi (1194-1268)*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2022.
- WALEY, Daniel, DEAN, Trevor, *İtalyan Şehir Cumhuriyetleri*, (Çev. Hamit Çalışkan), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2021.
- WHALEN, E. B. *The Two Powers: The Papacy, the Empire and the Struggle for Sovereignty in the Thirteenth Century*, Philadelphia 2019.